

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

**dokonanej w dniach 17-18 października 2014 r. na kierunku „praca socjalna”
prowadzonym w obszarze nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego stopnia o
profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych
i niestacjonarnych na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych
Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: ks. dr hab. Tadeusz Bąk – członek PKA

członkowie: ks. dr hab. Leon Szot – ekspert PKA

dr hab. Andrzej Niesporek – ekspert PKA

Artur Gawryszewski – ekspert PKA ds. formalno-prawnych

Maja Bednarzewska – ekspert PKA ds. studenckich

Krótką informacją o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku „praca socjalna” prowadzonym na Wydziale Pedagogicznym Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1) *Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki.*

Praca socjalna to kierunek stosunkowo młody. W 2005 roku, uchwałą Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego stworzono warunki do uruchamiania w szkołach wyższych kierunku o takiej nazwie. Dziś niewiele uczelni w kraju oferuje kształcenie na tym kierunku.

Po ukończeniu tego kierunku, absolwent potrafi rozwiązywać problemy w obszarach rzeczywistości społecznej, w których potrzebna jest profesjonalna pomoc. Takie wsparcie jest niezbędne, gdy występuje niewydolność w funkcjonowaniu osobniczym i społecznym, między innymi z powodu: ubóstwa, sieroctwa, przemocy w rodzinie, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, starości, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (zwłaszcza w rodzinach niepełnosprawnych i wielodzietnych), alkoholizmu, narkomanii, przestępczości, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, migracji oraz uchodźstwa.

Absolwent tego kierunku potrafi dokonać diagnozy sytuacji oraz zjawisk będących przyczyną trudnego położenia jednostek, grup i społeczności lokalnych. Zna metody, techniki i środki interwencji socjalnej oraz ewaluacji podejmowanych działań, służących rozwiązywaniu problemów w zakresie ograniczonych możliwości zdobywania środków utrzymania, dysfunkcjonalności rodziny w pełnieniu zadań opiekuńczo-wychowawczych, niepełnosprawności, patologii społecznej, nieprzystosowania społecznego i uchodźstwa. Posiada umiejętność przywracania i podtrzymywania właściwych interakcji jednostki ze społeczeństwem. Wykazuje się również znajomością metod motywowania i aktywizowania osób niezaradnych społecznie, potrafi również inicjować nowe formy pomocy osobom potrzebującym.

Absolwent kierunku Praca socjalna posiada wiedzę ogólną z zakresu, m.in.: socjologii, psychologii, pedagogiki oraz specjalistyczną z zakresu polityki społecznej i pracy socjalnej, poradnictwa wychowawczego, rodzinnego i zawodowego. Wiedza filozoficzna i socjologiczna pomaga w poznaniu człowieka i procesów społecznych, a przyrodnicza i psychologiczna pozwala zrozumieć procesy zachodzące w organizmie człowieka, które gwarantują jego dobre funkcjonowanie biologiczne, psychiczne i społeczne. Wiedza z zakresu ekonomii i prawa umożliwia zaś zrozumienie mechanizmów rzutujących na system podziału i działalność służb społecznych oraz ich formalno-prawnego instrumentarium.

Absolwent posiada kompetencje i sprawności niezbędne do realizacji zadań stawianych przed pracownikiem socjalnym: dokonywania diagnozy (analizy i oceny) sytuacji i zjawisk będących przyczyną trudnego położenia jednostek, grup i społeczności lokalnych, stosowania metod, technik i środków interwencji socjalnej oraz ewaluacji podejmowanych działań służących rozwiązywaniu różnorodnych problemów, przywracania lub podtrzymywania właściwych interakcji między jednostkami a społeczeństwem, kierowania służbami społecznymi i projektowania społecznego oraz inspirowania zmian społecznych, inicjowania nowych form pomocy oraz powoływania instytucji świadczących pomoc.

Absolwent kierunku Praca socjalna jest przygotowany do pracy w regionalnych ośrodkach polityki społecznej, powiatowych centrach pomocy rodzinie i ośrodkach pomocy społecznej, a także do pracy z rodzinami zastępczymi, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, opiekuńczo-adaptacyjnych, w domach pomocy społecznej dla osób starszych oraz niepełnosprawnych intelektualnie, psychicznie i fizycznie, w zakładach opiekuńczo-leczniczych, w ośrodkach wsparcia, w placówkach dla bezdomnych, alkoholików i narkomanów, w zakładach karnych, w ośrodkach dla uchodźców oraz w organizacjach pozarządowych zajmujących się diagnozowaniem i przeciwdziałaniem wyżej wymienionym problemom. Nabyte podczas studiów umiejętności może także wykorzystać w organizacjach

pozarządowych, na przykład stowarzyszeniach biorących udział w programach aktywnej walki z bezrobociem oraz jednostkach organizacyjnych do spraw zatrudnienia.

Misja Uczelni wyraża się w słowach *Sapientiae Servientes* (w służbie mądrości). KPSW w Bydgoszczy jest miejscem, gdzie wspólnym wysiłkiem poszukuje się prawdy, wiedzy i umiejętności czerpiąc z sentencji: „człowiek jest przede wszystkim istotą, która szuka prawdy, usiłuje nią żyć i pogłębiać ją w dialogu, który obejmuje dawne i przyszłe pokolenia” (*Centessimus Annus*). Misja i strategia Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych KPSW w Bydgoszczy skorelowana jest z misją KPSW.

Strategia rozwoju KPSW oparta jest na pięciu przesłankach stanowiących jednocześnie jej podstawy rozwojowe:

- kwalifikowanej kadrze pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych,
- nastawieniu na dobre przygotowanie absolwentów do potrzeb nieustannie zmieniającego się rynku pracy i potrzeb pracodawców oraz wyzwań gospodarki globalnej,
- nieustannym dbaniu o zapewnienie i doskonalenie wysokiej jakości kształcenia,
- unowocześnianiu bazy lokalowej i nowoczesnym jej wyposażeniu,
- szerokiej i utrwalonej więzi z najbliższym otoczeniem (miasto, region) oraz uczelniami krajowymi i zagranicznymi.

Powyższe atuty pozwalają formułować Uczelni ambitne i dalekosiężne cele strategiczne.

- 1) przekształcenie KPSW w uczelnię akademicką poprzez uzyskanie uprawnień do nadawania stopni naukowych doktora,
- 2) zapewnianie jakości kształcenia poprzez doskonalenie metod dydaktycznych, wprowadzanie nowych technik i technologii edukacyjnych oraz metod zarządzania procesem dydaktycznym,
- 3) nadanie, poprzez rozszerzenie działalności Akademii Liderów, priorytetowego charakteru kształtowaniu postaw kreatywnych i kształceniu umiejętności kluczowych, takich jak: komunikacja interpersonalna, komunikacja językowa, współpraca, mobilność, radzenie sobie w sytuacjach problemowych, przedsiębiorczość, kompetencje interpersonalne i obywatelskie, świadomość kulturowa,
- 4) pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na działalność naukowo-badawczą, w tym ze środków MNiSW oraz UE,
- 5) zwiększenie liczby nauczycieli akademickich zatrudnionych w KPSW na podstawowym miejscu pracy, w tym kształcenie własnej kadry naukowo-dydaktycznej,
- 6) modernizacja i rozwój infrastruktury dydaktycznej.

Misja i strategia Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych wiąże się ściśle z Misją i Strategią Rozwoju Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy do 2020 r.

Na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych spoczywa odpowiedzialne zadanie kształcenia studentów i przygotowanie absolwentów do potrzeb szybko zmieniającej się rzeczywistości w kraju i w skali globalnej. Aby sprostać temu zadaniu absolwent musi legitymować się rzetelną wiedzą, pogłębionymi umiejętnościami i kompetencjami społecznymi oraz wrażliwością na potrzeby drugiego człowieka, do czego przygotowuje go. Misją zarówno Uczelni jak i Wydziału jest właśnie służyć drugiemu człowiekowi.

Wśród najważniejszych celów strategicznych Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych wymienić można:

1. Wykorzystywanie nowoczesnych metod i technologii w dydaktyce.
2. Podnoszenie jakości kształcenia.
3. Wszechstronny rozwój studentów i absolwentów, między innymi poprzez aktywizowanie działań studentów w ramach kół naukowych, organizacji społecznych, wolontariatu.
4. Rozwój naukowy pracowników.
5. Wzmacnianie prestiżu Wydziału.

Również koncepcja kształcenia na wizytowanym kierunku *Praca socjalna* w całości mieści się w założeniach misji i strategii Uczelni oraz Wydziału.

Programy kształcenia dla wizytowanego kierunku umożliwiają kształcenie studentów na odpowiednio wysokim poziomie teoretycznym oraz praktycznym i obejmują moduły zawierające treści podstawowe, kształcenia ogólnego, kierunkowe oraz dodatkowe moduły kształcenia. Koncepcja kształcenia uwzględnia przedmioty, które pozwalają absolwentom kierunku *Praca socjalna* na rozwiązywanie zasadniczych problemów, które napotkają w przyszłej pracy. Koncepcja kształcenia uwzględnia dużą liczbę godzin aktywnych form kształcenia, których celem jest umożliwienie studentowi zastosowanie wiedzy teoretycznej do zadań praktycznych. Studentom Uczelni stwarza się możliwości odbycia praktyk zawodowych. Absolwent tego kierunku posiada znajomość co najmniej jednego języka obcego, jak również sprawnie korzysta z niezbędnych w pracy aplikacji biurowych oraz Internetu. Profil kształcenia określony doбором modułów, wykładów, ćwiczeń i seminariów pozwala absolwentowi studiów pierwszego stopnia na dalsze kontynuowanie kształcenia na studiach drugiego stopnia.

- 2) *Wewnętrzni i zewnętrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.*

W 2012 roku w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy powołana została Rada Doradcza Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców. Dodatkowo na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych (dawniej Pedagogicznym) powstała Rada Doradcza Wydziału w skład której weszli przedstawiciele między innymi szeroko rozumianego Sektora Pomocowego. Do zadań członków owej Rady należy przede wszystkim konsultacja wszelkich działań podejmowanych na Wydziale Pedagogicznym, (w tym również programów kształcenia) których priorytetem jest możliwie integralne i pełne przygotowanie absolwenta KPSW do podjęcia pracy.

Program kształcenia na kierunku *Praca socjalna* został skonsultowany z grupą interesariuszy zewnętrznych oraz wewnętrznych. Dopiero na tej podstawie został opracowany program studiów, który został przyjęty przez Radę Wydziału.

Interesariuszami wewnętrznymi są studenci i nauczyciele kierunku *Praca socjalna* w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy, natomiast interesariusze zewnętrzni to przedstawiciele różnorodnych instytucji z Sektora pomocowego, między innymi czynni pracownicy socjalni pracujący w Miejskich i Gminnych Ośrodkach Pomocy Społecznej, Dyrektorzy Domów Pomocy Społecznej, Koordynatorzy projektów socjalnych, Pracownicy zakładów leczenia zdrowia psychicznego, Zakładu Resocjalizacji i Readaptacji Więźniów.

Studenci biorą udział w procesie określania koncepcji kształcenia – odbywa się to zarówno w sposób formalny (np. poprzez uczestniczenie w pracach organów kolegialnych Uczelni i Wydziału, opiniowanie planów i programów studiów.) Przy Uczelni działa Klub Absolwenta KPSW, który ma na celu pogłębianie i utrzymanie kontaktów nawiązanych podczas studiów, stworzenie forum wymiany doświadczeń i wiedzy, lobbing na rzecz Absolwentów i Uczelni, wspieranie i promocję KPSW, a także przekazywanie Władzom Uczelni informacji dotyczących spostrzeżeń absolwentów dotyczących planów i programów studiów, wskazywanie optymalnych kierunków rozwoju Uczelni i poszczególnych wydziałów.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Koncepcja kształcenia na kierunku socjologia w pełni odpowiada misji Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, wpisuje się także w strategię Uczelni, a działania podejmowane przez Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych w związku z prowadzeniem ocenianego kierunku studiów wspierają realizację celów strategicznych Szkoły.

2). Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, angażuje interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w proces formowania koncepcji kształcenia na kierunku *Praca Socjalna*. Zapewnia się odpowiedni skład organów kolegialnych oraz udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w funkcjonowaniu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie.

1) *Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.*

Zgodnie z warunkiem określonym w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, efekty kształcenia dla cyklu kształcenia rozpoczętego w roku akademickim 2012/2013, 2013/2014 oraz 2014/2015 zostały określone przez Senat Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej uchwałą nr 19/2012 z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie

określenia efektów kształcenia na kierunku *praca socjalna*, studia pierwszego stopnia. W powyższej uchwale Senat przyporządkował kierunek *praca socjalna* do obszaru nauk społecznych.

Efekty kształcenia sformułowane są dla kierunku oraz dla wszystkich poszczególnych modułów kształcenia (w programach modułów kształcenia – sylabusach). Założone efekty kształcenia pozwalają na realizację koncepcji kształcenia kierunku. W założeniach rozwoju kierunku Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych zamierza elastycznie dostosowywać ofertę kształcenia do wymogów rynku pracy, m.in. poprzez wprowadzenie dodatkowych modułów do programu studiów, zwiększenie oferty w języku obcym. Działania takie mogą być realizowane w ramach istniejącego systemu efektów kształcenia kierunku *praca socjalna*.

Efekty kształcenia sformułowane są: dla kierunku oraz dla poszczególnych modułów kształcenia. Dla studiów I stopnia sformułowano łącznie 39 kierunkowych efektów kształcenia (dla wiedzy W-16, dla umiejętności U-13 oraz dla kompetencji społecznych KS-10). Przy formułowaniu efektów kierunkowych dla studiów I stopnia zostały wykorzystane wszystkie efekty obszarowe przewidziane dla obszaru nauk społecznych, z uwzględnieniem ich struktury (wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne). Sformułowane efekty kierunkowe stanowią uszczegółowienie efektów obszarowych z ich odniesieniem do nauk społecznych. Efekty kierunkowe są zgodne z określonym opisem efektów kształcenia dla profilu ogólnoakademickiego w obszarze kształcenia w zakresie nauk społecznych (Załącznik nr 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego).

W programach modułów kształcenia (sylabusach) zawarte są odniesienia efektów przedmiotowych do kierunkowych, więc efekty kształcenia przedmiotowe i kierunkowe zachowują wewnętrzną zgodność i na ich podstawie można stwierdzić, że osiągając dany efekt przedmiotowy student realizuje efekt kierunkowy wskazany w opisie przedmiotu. Dotyczy to zgodności logicznej, a więc przede wszystkim niesprzeczności logicznej i prawidłowości powiązań. Można stwierdzić, że tak zbudowane efekty kształcenia spełniają kryterium prawdziwości poprzez swą wewnętrzną spójność.

Efekty przedmiotowe odnoszą się do zagadnień związanych z danym przedmiotem. Efekty przedmiotowe z przedmiotów niezwiązanych bezpośrednio z pracą socjalną, zawierają odniesienia do nauk społecznych i poszczególnych dyscyplin (np. celem przedmiotów: „Prawo rodzinne i opiekuńcze”, „Prawo socjalne” jest zapoznanie studentów z elementami prawa rodzinnego i opiekuńczego na poziomie, który jest wymagany do rozumienia funkcjonowania podstaw prawnych systemu społecznego i poprawnego stosowania przepisów prawa w warsztacie pracownika socjalnego). Przedmioty spoza nauk społecznych są opisane w sposób świadczący o ich związku z obszarem nauk społecznych.

Efekty kierunkowe osiągnane są poprzez realizację celów i efektów poszczególnych modułów kształcenia. Opracowana matryca efektów kształcenia wskazuje na spójność efektów realizowanych na poszczególnych modułach z efektami kierunkowymi. Efekty kierunkowe realizowane są przez efekty określone dla co najmniej kilku przedmiotów. Efekty na poziomie modułów kształcenia są rozwinięciem i uszczegółowieniem efektów kierunkowych, co tworzy możliwość osiągnięcia ogólnych i specyficznych efektów na kierunku.

W programie studiów przewidziano 60 godzin praktyki kierunkowej i 60 godzin „praktyki specjalnościowej”. Praktyka opisana jest jako moduł kształcenia, dla którego zdefiniowane są efekty kształcenia. Efekty opisane w module mają charakter ogólny, odnoszący się głównie

do umiejętności oraz kompetencji społecznych, nawiązujących do pracy w organizacji oraz wykonywanego zawodu. Merytoryczny opis praktyki znajduje się w opisie treści tego modułu oraz w programie praktyk dla kierunku (praktyka kierunkowa). Takie rozwiązanie należy ocenić pozytywnie z punktu widzenia możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Praktyka „specjalnościowa” jest rodzajem dodatkowej aktywności studentów i ich aktywizacji zawodowej w różnych wyprofilowanych usługach pomocowych (np. opieka postpenitencjarna, wsparcie seniorów, wsparcie i aktywizacja zmarginalizowanych i wykluczonych, edukacja międzykulturowa wobec uchodźców). Realizacja celów i efektów praktyk przyczynia się do realizacji celów i efektów kierunku. Opis założonych efektów kształcenia dla kierunku *praca socjalna* został sformułowany jako załącznik do uchwały Senatu nr 19/2012 z dnia 29 maja 2012 r. zatwierdzającej te efekty, która jest ogólnie dostępna w systemach informatycznych ISOS-ISOP. Ponadto w ofercie studiów zawarty jest opis kierunku, z wykorzystaniem sformułowanych kierunkowych efektów kształcenia. Podobny opis kierunku znajduje się w informatorze Uczelni na bieżący rok akademicki. Można zatem uznać, iż opis założonych efektów kształcenia jest dostępny i opublikowany w sposób umożliwiający zapoznanie się z nim zarówno przez kandydatów, jak i przez studentów.

2) Efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne.

Efekty kierunkowe, zostały sformułowane w sposób zrozumiały i sprawdzalny, zapisy efektów nie budzą wątpliwości językowych i merytorycznych. Łącznie efekty kierunkowe stanowią dobry, ogólny opis kierunku *praca socjalna*. Każdy z efektów w zakresie wiedzy i umiejętności w swojej treści nawiązuje bezpośrednio do zagadnień społecznych. Możliwości osiągnięcia kierunkowych i przedmiotowych/ modułowych efektów kształcenia zagwarantowane są dzięki transpozycji efektów obszarowych i kierunkowych na cele i efekty kształcenia realizowane w ramach poszczególnych modułów i praktyki zawodowej, na przykład przedmiot kierunkowy „Projekt socjalny” realizujący cel „zaznajomienie studentów z problematyką dotyczącą projektu socjalnego” osiąga go poprzez efekty kształcenia PS1A_W07, PS1A_W10 oraz PS1A_U04, PS1A_U06 i PS1A_U07, a także PS1A_K02, PS1A_K03, PS1A_K04, PS1A_K05.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci wskazali, że efekty kształcenia są sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne. Studenci podczas rozmowy zwrócili też uwagę, że program zajęć i sposób weryfikacji wiedzy i umiejętności zdobytych przez studentów skonstruowany jest taki sposób, aby nauczyciel akademicki mógł ocenić, czy wszystkie efekty kształcenia zostały przez studentów osiągnięte. Studenci wskazali także, że efekty kształcenia pozwalają im na dokładne rozeznanie, jakie treści będą przekazywane podczas zajęć z konkretnego przedmiotu oraz wiedzą, jakie efekty powinni osiągnąć po zakończeniu kursu przedmiotowego. Nadto studenci wskazali, że efekty kształcenia są dostosowane do wymagań rynku, a wiedza, kompetencje i umiejętności, które muszą zdobyć są w pełni przydatne w ich późniejszej pracy zawodowej.

3) Jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

System oceny efektów kształcenia opiera się na ocenie i weryfikacji efektów przedmiotowych z uwzględnieniem wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W sylabusach opisana jest część „Zestawienie”, w której dla każdego efektu przedmiotowego, z uwzględnieniem ich struktury, określone są sposoby jego weryfikacji. Weryfikacja efektów kształcenia dokonywana jest zarówno w odniesieniu do realizacji każdego przedmiotu, jak również modułu praktyk. System weryfikacji efektów kształcenia obejmuje również proces dyplomowania.

Zastosowano komplementarny system oceny efektów kształcenia, na każdym szczeblu z udziałem studentów. Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku „praca socjalna” zajmował się oceną efektów kształcenia, w tym

- a) badaniem jakości sylabusów,
- b) badaniem planów studiów pod kątem osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia i jego doskonaleniem w celu lepszego osiągnięcia efektów kierunkowych/ przedmiotowych,
- c) analizowaniem narzędzi dydaktycznych pod kątem realizacji osiągnięcia efektów przedmiotowych,
- d) modyfikowaniem planu studiów zgodnie z oczekiwaniami otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym członków wydziałowej Rady Doradczej,
- e) przygotowaniem procesu dyplomowania studentów III roku.

Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku „praca socjalna” przedstawiał swoje wyniki analiz na zebraniach pracowników i na posiedzeniach Rady Wydziału.

System oceny efektów jest powszechnie dostępny w dokumentach i dobrze zaaplikowany w świadomości społeczności akademickiej. Uczelniany Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia zaplanował sformalizowanie opisu systemu na bieżący rok akademicki.

Wymagania w zakresie oceny osiągnięć studenta są wystandaryzowane. Oprócz zapisów regulaminu studiów określających tryb przeprowadzania zaliczeń i egzaminów oraz skalę ocen, na Wydziale obowiązuje Zarządzenie Nr 35/2011 Rektora z dnia 14 grudnia 2011 r. w sprawie obowiązków związanych z przeprowadzaniem egzaminów i zaliczeń oraz dokumentowaniem ich wyników w systemie informatycznym KPSW w Bydgoszczy. Zarządzenie to reguluje obowiązki zarówno nauczycieli akademickich, jak również studentów i pracowników administracji m.in. w zakresie wprowadzania ocen do systemu, sposobów komunikowania ocen, sporządzania protokołów ocen, przechowywania i archiwizowania protokołów ocen, itp.

Dobrym rozwiązaniem, przyjętym przez Wydział w zakresie standaryzacji wymagań, jest zawarta w sylabusach tabela („Formy oceny - szczegóły”), która pozwala na określenie zakresu wiedzy i umiejętności i kompetencji społecznych, jakie student powinien opanować, aby zrealizować każdy z efektów przedmiotowych na określonej ocenie.

Efekty kierunkowe osiągnięte są poprzez realizację celów i efektów założonych dla poszczególnych przedmiotów, łącznie z modułem praktyk. Zależności przedstawione w macierzy efektów kształcenia pozwalają na stwierdzenie, że zrealizowanie celów i efektów przedmiotowych prowadzi do osiągnięcia założonych efektów kierunkowych. Wydział ma opracowany system oceny każdego z efektów przedmiotowych. Narzędzia i sposoby oceny przedmiotowych efektów kształcenia opisane w sylabusach, zapewniają osiągnięcie założonych efektów kierunkowych. System weryfikacji efektów kształcenia jest dostępny poprzez sylabusy. Informacja na temat stosowanego systemu oceny efektów kształcenia

dostępna jest w regulaminie studiów oraz w sylabusach przedmiotów. Dokumenty te są ogólnodostępne dla studentów i pracowników Uczelni. Informacje na temat weryfikacji efektów kształcenia studenci zdobywają w znacznej większości poprzez przedstawienie ich przez prowadzących na pierwszych zajęciach. W ten sposób studenci uzyskują wiedzę na temat: obowiązującej literatury, niezbędnych materiałów do nauki oraz warunków zaliczenia przedmiotów - w opinii studentów biorących udział w pracach Rady Wydziału i Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku praca socjalna jest to forma dla nich satysfakcjonująca. Stosowany system oceny jest ogólnie dostępny na portalu internetowym Uczelni, wydziałów i w Centrum Obsługi Studenta. Ponadto podczas zebrania organizacyjnego władz wydziału ze studentami pierwszego roku, szczegóły dotyczące systemu oceny są przekazywane studentom. Dodatkowo, każdy nauczyciel akademicki na pierwszych zajęciach z poszczególnych modułów/ przedmiotów bardzo szczegółowo prezentuje omawia i komentuje stosowany system oceny.

Analiza tematów prac absolwentów, udostępnionych Zespołowi Oceniającemu PKA w trakcie wizytacji wskazuje na ich całkowitą zgodność z kanonem kierunku „praca socjalna”. Dla potrzeb oceny jakości procesu dyplomowania Zespół Oceniający PKA zapoznał się z 10, losowo wybranymi pracami dyplomowymi i dokumentacją egzaminów dyplomowych ich autorów.

W losowo wybranych teczkach akt osobowych studentów znajdują się dokumenty związane z procesem dyplomowania: egzemplarz pracy dyplomowej, opinia promotora i recenzja, protokół z egzaminu dyplomowego oraz dyplom wraz z suplementem (egzemplarz przeznaczony do akt). Sposób prowadzenia i przechowywania tej dokumentacji nie budzi zastrzeżeń.

Po analizie treści tych prac dyplomowych Zespół Oceniający nie stwierdził przypadków zawyżania ocen prac dyplomowych przez promotorów lub recenzentów. Poziom merytoryczny części opinii i recenzji kontrolowanych prac dyplomowych nie budzi zastrzeżeń. Zwraca także uwagę ujednolicony w ramach kierunku, estetyczny wygląd stron tytułowych wszystkich prac dyplomowych. Pytania zadawane dyplomantom pochodzą z udostępnianej wcześniej studentom listy pytań, pokrywających treści przedmiotowe kierunku studiów „praca socjalna”.

Szczegółowy opis prac dyplomowych, z którymi zapoznał się Zespół Oceniający PKA w trakcie wizytacji znajduje się **w Załączniku nr 4.**

Na zebraniach organizacyjnych wszystkich wykładowców, ogólnouczelnianych i wydziałowych, organizowanych zwyczajowo na początku września każdy nauczyciel akademicki jest szczegółowo informowany o przyczynach i skali odsiewu i stosowanym systemie oceny.

Skala odsiewu studentów kierunku „praca socjalna” jest niewielka. Największy odsiew następuje na pierwszym roku i wynosi ok. 10%. Na podstawie informacji przekazanych Zespołowi Oceniającemu PKA można wyróżnić dwie zasadnicze przyczyny odsiewu studentów:

- 1) skreślenia na wniosek studenta, wynikające z różnych sytuacji losowych lub z powodu trudności w nauce;
- 2) skreślenia z listy studentów wynikające z braku postępów w nauce.

Po zakończeniu każdego semestru na roboczym spotkaniu władz wydziału i kierownictwa zakładów omawiane są przyczyny i skala odsiewu oraz stopień dostępności informacji na temat stosowanego systemu oceny.

Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych nie prowadzi kształcenia na odległość.

W ocenie studentów system oceny efektów kształcenia jest bardzo przejrzysty. Studenci wskazali, że na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu nauczyciele akademicy omawiają z nimi efekty kształcenia, które studenci powinni osiągnąć. Studenci wskazali, że na bieżąco śledzą treści, które zawarte są w sylabusach, a podczas przygotowywania się do egzaminu czy zaliczenia zwracają uwagę na opisane efekty kształcenia, bowiem egzamin/zaliczenie będą weryfikowały ich osiągnięcie. Opis założonych efektów kształcenia jest dostępny poprzez platformę ISOS (Indywidualny System Obsługi Studentów), jest też udostępniany studentom podczas pierwszych zajęć z danego przedmiotu.

4) Jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

W Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej badania losów absolwentów, lub związane z nimi prowadzone są od 2006 roku, czyli na długo przed ogłoszeniem Ustawy z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym..., w której mowa o badaniu losów absolwentów. Badania wynikały z żywego zainteresowania losami absolwentów i studentów ostatnich lat studiów nowo powstałej Uczelni (pierwsi absolwenci opuścili mury Uczelni w 2004 roku). Jako uczelnia niepubliczna, KPSW stara się odpowiadać na zapotrzebowanie w dziedzinie kształcenia wyższego, szczególnie w regionie. Aby tego dokonać konieczne były tego typu badania. Między innymi dzięki nim zaczęły powstawać na Uczelni unikalne w regionie specjalności (np. profilaktyka uzależnień), a także dokonywano zmian w programie studiów, wszystko celem doskonalenia jakości kształcenia i poprawy zatrudnienia swoich absolwentów.

Obecnie monitorowaniem losów absolwentów zajmuje się Biuro Karier oraz Zakład Ewaluacji Jakości Kształcenia, który opracował ankietę do monitorowania losów zawodowych i edukacyjnych absolwentów. Ankieta ta ma zostać zamieszczona na portalu internetowym Uczelni. Intensyfikacji kontaktów z absolwentami służy działający przy Uczelni od 2005 r. Klub Absolwenta. Można stwierdzić, że Uczelnia i Wydział podejmują wysiłki w kierunku monitorowania losów absolwentów.

Absolwenci – po wyrażeniu stosownej zgody (załącznik nr 1 do procedury nr 05/2014) biorą udział w procesie badania losów absolwentów. System ten jest dopiero wprowadzany, dlatego też nie ma jeszcze wyników którejkolwiek z badań. Z metodologii badania losów absolwentów stosowanej na Uczelni wynika, że badania właściwe będą przeprowadzane podczas uroczystości wręczenia dyplomów oraz po 3 i po 5 latach od ukończenia studiów. Ankieta właściwa ma zostać przeprowadzona w formie elektronicznej, składa się ona z 36 pytań dotyczących ukończonego kierunku studiów, statusu na rynku pracy, oczekiwanych i osiągniętych zarobków, a także tego, czy wiedza i kompetencje zdobyte w trakcie studiów w KPSW są przydatne w pracy absolwenta (możliwa odpowiedź do wyboru: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie, trudno powiedzieć). Formularz ankiety nie zawiera miejsca na przekazanie uwag, rozszerzenie udzielonej odpowiedzi czy jej doprecyzowania.

Chociaż w ankiecie pojawiają się pytania o to, czy wiedza zdobyta podczas studiów jest przydatna w życiu zawodowym charakteryzują się one dużym stopniem ogólności, w

przypadku odpowiedzi przeczącej twórca ankiety nie pozna odpowiedzi czego brakuje absolwentowi – jakich umiejętności, jakiego rodzaju wiedzy, bowiem jej struktura nie pozwala na tworzenie odpowiedzi własnych, opisowych.

Uczelnia prowadzi program badania losów absolwentów w oparciu o opracowaną metodologię badania. W ramach prowadzonego programu przeprowadzana jest ankietyzacja dot. procesu kształcenia. Na podstawie wyników tych badań, formułowane są zalecenia dotyczące strategii rozwoju Uczelni oraz dostosowywania oferty edukacyjnej, w tym programów i procesu kształcenia, do potrzeb rynku pracy. Każdy roczny cykl kończy się opracowywanym przez Biuro Karier raportem, który przedstawiany jest Władzom Uczelni oraz Władzom Wydziałów.

W roku akademickim 2013/2014 Uczelniany Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia przygotował projekt procedury badania losów absolwentów Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, której celem jest poznanie losów zawodowych absolwentów Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy. Powyższa procedura formalizuje dotychczasowe działania w zakresie badania losów absolwentów oraz wprowadza badanie przy pomocy ankiety elektronicznej, z którą można dotrzeć do każdego absolwenta w szczególności po 3 i 5 latach od momentu ukończenia studiów.

Uczelnia prowadzi działalność mającą na celu pozyskiwanie wiedzy od interesariuszy zewnętrznych, w celu uzyskania opinii na temat prowadzonych studiów, a także wiedzy na temat umiejętności absolwentów. Dotychczasowe próby przyniosły Uczelni pewne efekty - w tym pogłębienia kontaktu z lokalnym środowiskiem gospodarczym.

Dodatkowo Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych buduje relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym, min. poprzez stałą współpracę i wymianę doświadczeń z potencjalnymi pracodawcami. Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku *praca socjalna* współpracują z regionalnymi organizacjami i instytucjami, co pozytywnie wpływa na praktyczność przekazywanych na zajęciach treści. Współpraca prowadzona pozwala na poszerzanie wiedzy i umiejętności przez pracowników współpracujących instytucji oraz diagnozowanie potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego Uczelni. Z przeprowadzonych badań przez Uczelnię wynika, iż absolwenci zdaniem pracodawców wychodzili ze zbyt ograniczonymi kompetencjami społecznymi. W odpowiedzi, KPSW wprowadziła do planu studiów obowiązkowy moduł kształcenia - Akademia Liderów, którego zadaniem jest doskonalenie tych kompetencji, tak aby absolwenci KPSW spełniali (także w tym zakresie) oczekiwania pracodawców i mogli lepiej odnaleźć się na rynku pracy.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Zakładane kierunkowe efekty kształcenia odnoszące się do programu studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim są zgodne z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz koncepcją rozwoju kierunku. Zakładane kierunkowe efekty kształcenia w pełni pokrywają efekty specyficzne dla obszarów nauk społecznych, w których kierunek

jest umiejscowiony. Opis zakładanych efektów kształcenia jest opublikowany na stronie internetowej Uczelni. Karty opisu przedmiotów zostały opracowane zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji, z uwzględnieniem m.in. opisu efektów kształcenia dla modułu w kategoriach „wiedza”, „umiejętności” i „kompetencje społeczne”, sposobów ich weryfikowania oraz bilansu godzinowego dla potrzeb określenia liczby punktów ECTS.

2). Na podstawie analizy kierunkowych efektów kształcenia oraz efektów kształcenia określonych w udostępnionych Zespołowi Oceniającemu PKA kartach opisu poszczególnych przedmiotów można stwierdzić, że sposób ich formułowania nie budzi zastrzeżeń w zakresie czytelności, zrozumiałości i sprawdzalności.

3). Prowadzący kierunek Wydział stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiając weryfikację osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia. System ten jest powszechnie dostępny, poprzez opublikowanie kart opisów przedmiotów na stronie internetowej Wydziału. System weryfikacji osiągania zakładanych celów i efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie tych efektów („wiedza”, „umiejętności” i „kompetencje społeczne”), a także wszystkie etapy kształcenia. Zasady weryfikacji efektów kształcenia określonych w poszczególnych przedmiotach, w tym zasady zaliczania praktyk zawodowych oraz oceny procesu dyplomowania są zgodne z Regulaminem studiów, Regulaminem praktyk zawodowych oraz Zasadami dyplomowania przyjętymi w Uczelni. Realizacja procesu etapowej weryfikacji efektów kształcenia nie budzi zastrzeżeń. Proces dyplomowania przebiega poprawnie, chociaż wymaga dalszego doskonalenia w celu zapewniania odpowiedniego charakteru prac i poziomu merytorycznego opinii i recenzji.

4). Uczelnia podjęła działania w zakresie monitorowania karier swoich absolwentów na rynku pracy, z zamiarem wykorzystania uzyskanych wyników w celu doskonalenia jakości procesu prowadzonego kształcenia i dostosowania efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego (w tym rynku pracy).

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Realizowany program kształcenia na wizytowanym kierunku umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia, szczególnie w odniesieniu do obszarów wymagających wsparcia: tam występuje niewydolność w funkcjonowaniu osobniczym i społecznym, między innymi z powodu: ubóstwa, sieroctwa, przemocy w rodzinie, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, starości, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (zwłaszcza w rodzinach niepełnosprawnych i wielodzietnych), alkoholizmu, narkomanii, przestępczości, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, migracji oraz uchodźstwa. Programy kształcenia dla tego kierunku umożliwiają kształcenie studentów na odpowiednio wysokim poziomie teoretycznym oraz praktycznym i obejmują moduły zawierające treści podstawowe, kształcenia ogólnego, kierunkowe oraz dodatkowe moduły kształcenia. Koncepcja kształcenia uwzględnia przedmioty, które

pozwalają absolwentom kierunku Praca socjalna na rozwiązywanie zasadniczych problemów, które napotkają w przyszłej pracy. Przygotowane plany studiów zapewniają: równomierne rozłożenie treści kształcenia, właściwą sekwencję wprowadzanych zagadnień, dobór właściwych metod do realizacji treści kształcenia, weryfikację założonych efektów kształcenia dla przedmiotów, spójność tematyczną realizowanych treści. Koncepcja kształcenia uwzględnia dużą liczbę godzin aktywnych form kształcenia, których celem jest umożliwienie studentowi zastosowanie wiedzy teoretycznej do zadań praktycznych. Studentom Uczelni stwarza się możliwości odbycia praktyk zawodowych. Realizacja zamierzeń poznawczych jest dodatkowo wspomagana udziałem studentów kierunku Praca Socjalna w inicjatywach wydziałowych dotyczących wieloprofilowej pomocy społecznej i umożliwiających rozwój kompetencji społecznych (Uniwersytet Międzypokoleniowy Omega, Pracownia Mentoringu Rozwojowego, Akademia Spraw Publicznych *Iuvene Pro Publico Bono*)

W strukturze kwalifikacji uczestniczą profesorowie Uczelnie w zakresie: teorii ról społecznych z uwzględnieniem paradygmatu dwoistości, teorii (kryzysu) tożsamości, teorii komunikacji, teorii rozwoju z uwzględnieniem deficytów i innych zakłóceń, przesłanek profesjonalizmu w pracy socjalnej, w tym statusu autorytetu i etyki, filozofii społecznej, pedagogiki społecznej, polityki społecznej, programów inkluzji społecznych, kulturowych aspektów pracy socjalnej, przemian rynku pracy i usług pomocowych, promocji zdrowia, animacji rodzinnych, aktywizacji zawodowej, przeciwdziałania wykluczeniu i wspierania dialogu społecznego.

Ponadto realizację programu kształcenia wspomaga realizacja strategicznych celów KPSW i jej perspektyw rozwojowych: kwalifikowana kadra pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, nastawienie na dobre przygotowanie absolwentów do potrzeb nieustannie zmieniającego się rynku pracy i potrzeb pracodawców oraz wyzwania gospodarki globalnej, nieustannym dbaniu o zapewnienie i doskonalenie wysokiej jakości kształcenia, unowocześnianiu bazy lokalowej i nowoczesnym jej wyposażeniu, szerokiej i utrwalonej więzi z najbliższym otoczeniem (miasto, region) oraz uczelniami krajowymi i zagranicznymi.

Realizowany program kształcenia umożliwia osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów.

Program kształcenia spełnia w sposób zadawalający wymagania KRK. Dotyczy to zarówno wymogu troski o refleksyjność praktyki jak i orientację na praktyczność wyposażoną w zdolność do rozpoznawania stopni złożoności sytuacji, w której ma miejsce interwencja profesjonalna, z jej pułapkami i ograniczeniami, ze względu na opór interakcyjny oraz rozbieżność celów i motywacji do działania. Program uwypukla w szczególności wymóg przetwarzania sytuacji komunikacyjnej oraz pozyskiwania wspólnoty rozumienia sytuacji. Standardy wpisane w role oraz procedury są postrzegane przez pryzmat odpowiedzialności za jakość etyczną działania ze względu na możliwość wykonywania gestów komunikacyjnych utrudniających porozumienie i współdziałanie. Uwypuklony zostaje zwłaszcza standard profesjonalizmu widziany w kategoriach zdolności do korygowania przyjętych przesłanek działania w świetle stwierdzenia ich nieadekwatności.

Podczas opracowania programu kształcenia na kierunku praca socjalna stosowano Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) i przyjęto następujące założenia:

- 1) 1 punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie wymaga od studenta średnio 25-30 godzin pracy, przy czym liczba godzin pracy studenta obejmuje zajęcia dydaktyczne, konsultacje oraz jego pracę samodzielną,
- 2) punkty ECTS są liczbami przyporządkowanymi poszczególnym modułom kształcenia, proporcjonalnie do wkładu pracy studenta w uzyskanie zaliczenia danego modułu.
- 3) dla uzyskania zaliczenia roku student zobowiązany jest uzyskać 60 punktów ECTS, a w ramach semestru – 30, liczba godzin pracy przeciętnego studenta w semestrze waha się między 750 a 900 godzin,
- 4) w planach studiów wyższych zamieszczono szczegółowe rozliczenie godzinowe punktów ECTS przypisanych do poszczególnych modułów kształcenia, co stanowi integralną część sylabusów przygotowanych przez nauczycieli akademickich,
- 5) punkty ECTS przyznawane są studentowi po zaliczeniu modułu kształcenia,
- 6) za przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie się do egzaminu dyplomowego student otrzymuje punkty ECTS,
- 7) zajęciom z wychowania fizycznego przyznano 1 punkt ECTS,
- 8) program studiów wyższych umożliwia studentowi wybór treści kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS.

Cele stosowania Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów ECTS:

- 1) studenci wyjeżdżający na zagraniczną uczelnię w ramach programu Erasmus są rozliczani przy pomocy zdobytych punktów ECTS,
- 2) studenci mogą ubiegać się o warunkowy wpis na następny semestr/rok studiów, o ile osiągnie on wymaganą w Regulaminie Studiów liczbę punktów ECTS.

Łączna liczba punktów ECTS dla kierunku *praca socjalna*, jest określona w „Opisie programu studiów” przyjętego uchwałą RW w części „Sumaryczne wskaźniki ilościowe charakteryzujące program studiów”.

Ogólna liczba punktów jaką student uzyskuje na studiach I stopnia wynosi 180. Łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów Wydział określił na 90 na studiach stacjonarnych i 54 na niestacjonarnych.

System ECTS KPSW pozwala stwierdzić, że są spełnione warunki określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia w części dotyczącej określania łącznej liczby punktów ECTS oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta.

Kolejność realizacji poszczególnych modułów w planie studiów jest ściśle zachowana. Najpierw realizowane są przedmioty kształcenia ogólnego i podstawowego, a następnie kierunkowego. Struktura planu studiów (podział na moduły) oraz sekwencja przedmiotów jest logiczna i przejrzysta.

Zagadnienie praktyk reguluje Uchwała Rady Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych z dnia 15 października 2014 r. („Regulamin studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych”). W programie studiów przewidziano 60 godzin praktyki kierunkowej i 60 praktyki specjalnościowej. Merytoryczny opis treści praktyk znajduje się w opisie modułu oraz w programie praktyk (sylabusie). Program

praktyki kierunkowej i specjalnościowej są komplementarne, co jest korzystne z punktu widzenia możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Terminy realizacji praktyk są prawidłowo wyznaczone (praktyka kierunkowa powinna być zaliczona do końca III semestru, wówczas gdy student ma w planie studiów zajęcia z modułów podstawowych i kierunkowych, natomiast praktyka specjalnościowa powinna być zaliczona do końca V semestru). Takie terminy praktyk są dobrze wpisane w program studiów.

Kierunkowy opiekun praktyk zajmuje się m.in. organizacją i kontrolą praktyk, w tym informuje studentów o miejscu, formie, celach i zadaniach praktyk, sprawdza dokumentację sporządzoną przez studenta po zakończeniu praktyk, dokonuje zaliczenia praktyk i wpisów, pozyskuje nowe miejsca praktyk oraz je organizuje, bierze udział w opracowywaniu i systematycznym weryfikowaniu programów kształcenia praktyk, weryfikuje osiągnięcie przez studenta efektów kształcenia, składa Dziekanowi roczne sprawozdania z realizacji praktyk na Wydziale wraz ze stosowną dokumentacją.

Wydział przygotował listę ok. 40 miejsc praktyk, w których w r.a. 2013/2014 odbywały się praktyki zawodowe. Miejsca odbywania praktyk są bardzo różnorodne: są to instytucje sektora pomocy społecznej, np. Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Ośrodki Interwencji Kryzysowej; placówki sektora penitencjarnego i postpenitencjarnego i ośrodki profilaktyki. Biorąc pod uwagę profil tych firm oraz program praktyk można stwierdzić, że miejsca odbywania praktyk umożliwiają realizację ich programu na ocenianym kierunku.

Warunki zaliczenia praktyk reguluje Regulamin studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych. Praktyki dokumentowane są w dzienniczku praktyk. W dzienniczku szczegółowo opisana jest karta przebiegu praktyki, w której znajduje się wyszczególnienie wykonywanych przez studenta czynności na praktyce, wraz z ich potwierdzeniem przez opiekuna – mentora w miejscu odbywania praktyki. System kontroli praktyk przewiduje również wyrażanie „Opinii o praktyce studenta”, przez przedstawiciela instytucji, w której odbywa się praktyka. System praktyk realizowany przez Wydział zapewnia osiągnięcie założonych dla tego modułu efektów kształcenia oraz przyczynia się do osiągnięcia efektów kształcenia dla kierunku praca socjalna, jak również zapewnia zdobycie przez studenta umiejętności praktycznych.

Organizacja procesu kształcenia kierunku *praca socjalna* przewiduje zajęcia typu tradycyjnego: wykłady, ćwiczenia, warsztaty oraz seminaria. Wykłady prowadzone są z dominacją wykładów problemowych, konwersatoryjnych, wizualizowanych, z wykorzystaniem metody analizy tekstu naukowego. Stanowią one teoretyczną podbudowę do zajęć ćwiczeniowych, laboratoryjnych i seminariów. Stosowane są także metody aktywizujące (dyskusji, „burzy mózgów”, metody projektów, studium przypadku, warsztatów itp.). Takie podejście do realizacji zajęć gwarantuje lepsze poznawanie zagadnień z zakresu nauk społecznych i pracy socjalnej z jednoczesnym nabywaniem umiejętności realizacji podstawowych zadań oraz osiągnięcie przez absolwentów kierunku Praca socjalna zakładanych efektów kształcenia. Należy podkreślić dużą liczbę godzin zajęć aktywnych zaplanowanych w programie kształcenia, co jeszcze lepiej gwarantuje osiągnięcie przez studentów założonych efektów kształcenia, szczególnie w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych. Ponadto wykorzystuje się powszechnie stosowane środki dydaktyczne, jak np. projektory multimedialne, odtwarzacze, oprogramowanie komputerowe.

W celu kontroli uzyskanych efektów kształcenia stosowane są takie narzędzia sprawdzające jak: egzaminy pisemne i ustne, kolokwia, testy kompetencyjne, prace zaliczeniowe, projekty oraz egzaminy dyplomowe. Metody kontroli uzupełniane są przez obserwację i wywiad.

Studenci przygotowują pracę dyplomową pod kierunkiem promotora wyznaczonego przez Dziekana spośród nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora, stopień naukowy doktora habilitowanego lub doktora. Przy ustalaniu tematu pracy dyplomowej uwzględnia się zainteresowania naukowe i doświadczenie zawodowe studenta. Tematyka prac dyplomowych jest konsultowana z kierownikami właściwych zakładów, a następnie zatwierdzana przez Dziekana.

Studenci uzdolnieni na kierunku *praca socjalna* w ramach indywidualizacji procesu kształcenia mają możliwość, przewidzianą regulaminem studiów, ubiegania się o indywidualny program kształcenia (IPK) oraz o indywidualną organizację toku studiów (IOS) (§22-24 Regulaminu Studiów). W roku akademickim 2014/2015 zgodę na Indywidualną Organizację Studiów na kierunku *praca socjalna* otrzymał 1 student.

Możliwość indywidualizacji procesu kształcenia studentów niepełnosprawnych przejawia się głównie przez:

- wydawanie opinii dla dziekanów i wykładowców odnośnie trudności organizacyjnych i technicznych związanych z niepełnosprawnością studenta,
- wsparcie przy opracowywaniu materiałów z zajęć- możliwość wypożyczenia lupy, dyktafonu itp. na terenie Uczelni
- pomoc w zakresie indywidualizacji kształcenia i zaliczenia egzaminów (np. testy z większą czcionką dla studentów słabowidzących lub np. egzaminy ustne)
- wnioskowanie o zapewnienie osobom niepełnosprawnym odpowiednich warunków podczas zdawania egzaminów
- wsparcie w zakresie indywidualnej organizacji studiów oraz stworzenie możliwości zaliczenia w terminie innym niż ustanowiony. Dotyczy to głównie studentów, którzy regularnie chorują i przebywają z powodu swojej dysfunkcji w szpitalach
- pomoc w zakresie ubiegania się o refundację kosztów nauki z programu "Aktywny Samorząd"
- współpraca z rodzicami studentów z niepełnosprawnością głównie z województwa kujawsko-pomorskiego- informowanie o stancjach, możliwości pogodzenia nauki z dojazdem na Uczelnię itp.
- wsparcie w zakresie połączenia nauki i zdobywania przez studenta doświadczenia zawodowego i doskonalenia kompetencji społeczno-zawodowych

2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Realizowany program kształcenia na wizytowanym kierunku umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia, szczególnie w odniesieniu do obszarów wymagających wsparcia: tam występuje niewydolność w funkcjonowaniu osobniczym i społecznym, między innymi z powodu: ubóstwa, sieroctwa, przemocy w rodzinie, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, starości, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (zwłaszcza w rodzinach niepełnosprawnych i wielodzietnych), alkoholizmu, narkomanii, przestępczości, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, migracji oraz uchodźstwa. Programy kształcenia dla tego kierunku umożliwiają kształcenie studentów na odpowiednio wysokim poziomie teoretycznym oraz praktycznym i obejmują moduły zawierające treści podstawowe, kształcenia ogólnego, kierunkowe oraz dodatkowe moduły kształcenia. Koncepcja kształcenia uwzględnia przedmioty, które pozwalają absolwentom kierunku Praca socjalna na rozwiązywanie zasadniczych problemów, które napotkają w przyszłej pracy. Przygotowane plany studiów zapewniają: równomierne rozłożenie treści kształcenia, właściwą sekwencję wprowadzanych zagadnień, dobór właściwych metod do realizacji treści kształcenia, weryfikację założonych efektów kształcenia dla przedmiotów, spójność tematyczną realizowanych treści. Koncepcja kształcenia uwzględnia dużą liczbę godzin aktywnych form kształcenia, których celem jest umożliwienie studentowi zastosowanie wiedzy teoretycznej do zadań praktycznych. Studentom Uczelni stwarza się możliwości odbycia praktyk zawodowych. Realizacja zamierzeń poznawczych jest dodatkowo wspomagana udziałem studentów kierunku Praca Socjalna w inicjatywach wydziałowych dotyczących wieloprofilowej pomocy społecznej i umożliwiających rozwój kompetencji społecznych (Uniwersytet Międzypokoleniowy Omega, Pracownia Mentoringu Rozwojowego, Akademia Spraw Publicznych *Iuvene Pro Publico Bono*)

W strukturze kwalifikacji uczestniczą profesorowie Uczelnie w zakresie: teorii ról społecznych z uwzględnieniem paradygmatu dwoistości, teorii (kryzysu) tożsamości, teorii komunikacji, teorii rozwoju z uwzględnieniem deficytów i innych zakłóceń, przesłanek profesjonalizmu w pracy socjalnej, w tym statusu autorytetu i etyki, filozofii społecznej, pedagogiki społecznej, polityki społecznej, programów inkluzji społecznych, kulturowych aspektów pracy socjalnej, przemian rynku pracy i usług pomocowych, promocji zdrowia, animacji rodzinnych, aktywizacji zawodowej, przeciwdziałania wykluczeniu i wspierania dialogu społecznego.

Ponadto realizację programu kształcenia wspomaga realizacja strategicznych celów KPSW i jej perspektyw rozwojowych: kwalifikowana kadra pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, nastawienie na dobre przygotowanie absolwentów do potrzeb nieustannie zmieniającego się rynku pracy i potrzeb pracodawców oraz wyzwań gospodarki globalnej, nieustannym dbaniu o zapewnienie i doskonalenie wysokiej jakości kształcenia, unowocześnianiu bazy lokalowej i nowoczesnym jej wyposażeniu, szerokiej i utrwalonej więzi z najbliższym otoczeniem (miasto, region) oraz uczelniami krajowymi i zagranicznymi.

Realizowany program kształcenia umożliwia osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów.

Program kształcenia spełnia w sposób zadawalający wymagania KRK. Dotyczy to zarówno wymogu troski o refleksyjność praktyki jak i orientację na praktyczność wyposażoną w zdolność do rozpoznawania stopni złożoności sytuacji, w której ma miejsce interwencja profesjonalna, z jej pułapkami i ograniczeniami, ze względu na opór interakcyjny oraz

rozbieżność celów i motywacji do działania. Program uwypukla w szczególności wymóg przetwarzania sytuacji komunikacyjnej oraz pozyskiwania wspólnoty rozumienia sytuacji. Standardy wpisane w role oraz procedury są postrzegane przez pryzmat odpowiedzialności za jakość etyczną działania ze względu na możliwość wykonywania gestów komunikacyjnych utrudniających porozumienie i współdziałanie. Uwypuklony zostaje zwłaszcza standard profesjonalizmu widziany w kategoriach zdolności do korygowania przyjętych przesłanek działania w świetle stwierdzenia ich nieadekwatności.

Podczas opracowania programu kształcenia na kierunku praca socjalna stosowano Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) i przyjęto następujące założenia:

- 9) 1 punkt ECTS odpowiada efektem kształcenia, których uzyskanie wymaga od studenta średnio 25-30 godzin pracy, przy czym liczba godzin pracy studenta obejmuje zajęcia dydaktyczne, konsultacje oraz jego pracę samodzielną,
- 10) punkty ECTS są liczbami przyporządkowanymi poszczególnym modułom kształcenia, proporcjonalnie do wkładu pracy studenta w uzyskanie zaliczenia danego modułu.
- 11) dla uzyskania zaliczenia roku student zobowiązany jest uzyskać 60 punktów ECTS, a w ramach semestru – 30, liczba godzin pracy przeciętnego studenta w semestrze waha się między 750 a 900 godzin,
- 12) w planach studiów wyższych zamieszczono szczegółowe rozliczenie godzinowe punktów ECTS przypisanych do poszczególnych modułów kształcenia, co stanowi integralną część sylabusów przygotowanych przez nauczycieli akademickich,
- 13) punkty ECTS przyznawane są studentowi po zaliczeniu modułu kształcenia,
- 14) za przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie się do egzaminu dyplomowego student otrzymuje punkty ECTS,
- 15) zajęciom z wychowania fizycznego przyznano 1 punkt ECTS,
- 16) program studiów wyższych umożliwia studentowi wybór treści kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS.

Cele stosowania Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów ECTS:

- 3) studenci wyjeżdżający na zagraniczną uczelnię w ramach programu Erasmus są rozliczani przy pomocy zdobytych punktów ECTS,
- 4) studenci mogą ubiegać się o warunkowy wpis na następny semestr/rok studiów, o ile osiągnie on wymaganą w Regulaminie Studiów liczbę punktów ECTS.

Łączna liczba punktów ECTS dla kierunku *praca socjalna*, jest określona w „Opisie programu studiów” przyjętego uchwałą RW w części „Sumaryczne wskaźniki ilościowe charakteryzujące program studiów”.

Ogólna liczba punktów jaką student uzyskuje na studiach I stopnia wynosi 180. Łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów Wydział określił na 90 na studiach stacjonarnych i 54 na niestacjonarnych.

System ECTS KPSW pozwala stwierdzić, że są spełnione warunki określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia w części dotyczącej określania łącznej liczby punktów ECTS oraz rozporządzenia Ministra

Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta.

Kolejność realizacji poszczególnych modułów w planie studiów jest ściśle zachowana. Najpierw realizowane są przedmioty kształcenia ogólnego i podstawowego, a następnie kierunkowego. Struktura planu studiów (podział na moduły) oraz sekwencja przedmiotów jest logiczna i przejrzysta.

Zagadnienie praktyk reguluje Uchwała Rady Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych z dnia 15 października 2014 r. („Regulamin studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych”). W programie studiów przewidziano 60 godzin praktyki kierunkowej i 60 praktyki specjalnościowej. Merytoryczny opis treści praktyk znajduje się w opisie modułu oraz w programie praktyk (sylabusie). Program praktyki kierunkowej i specjalnościowej są komplementarne, co jest korzystne z punktu widzenia możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Terminy realizacji praktyk są prawidłowo wyznaczone (praktyka kierunkowa powinna być zaliczona do końca III semestru, wówczas gdy student ma w planie studiów zajęcia z modułów podstawowych i kierunkowych, natomiast praktyka specjalnościowa powinna być zaliczona do końca V semestru). Takie terminy praktyk są dobrze wpisane w program studiów.

Kierunkowy opiekun praktyk zajmuje się m.in. organizacją i kontrolą praktyk, w tym informuje studentów o miejscu, formie, celach i zadaniach praktyk, sprawdza dokumentację sporządzoną przez studenta po zakończeniu praktyk, dokonuje zaliczenia praktyk i wpisów, pozyskuje nowe miejsca praktyk oraz je organizuje, bierze udział w opracowywaniu i systematycznym weryfikowaniu programów kształcenia praktyk, weryfikuje osiągnięcie przez studenta efektów kształcenia, składa Dziekanowi roczne sprawozdania z realizacji praktyk na Wydziale wraz ze stosowną dokumentacją.

Wydział przygotował listę ok. 40 miejsc praktyk, w których w r.a. 2013/2014 odbywały się praktyki zawodowe. Miejsca odbywania praktyk są bardzo różnorodne: są to instytucje sektora pomocy społecznej, np. Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Ośrodki Interwencji Kryzysowej; placówki sektora penitencjarnego i postpenitencjarnego i ośrodki profilaktyki. Biorąc pod uwagę profil tych firm oraz program praktyk można stwierdzić, że miejsca odbywania praktyk umożliwiają realizację ich programu na ocenianym kierunku.

Warunki zaliczenia praktyk reguluje Regulamin studenckich praktyk zawodowych na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych. Praktyki dokumentowane są w dzienniczku praktyk. W dzienniczku szczegółowo opisana jest karta przebiegu praktyki, w której znajduje się wyszczególnienie wykonywanych przez studenta czynności na praktyce, wraz z ich potwierdzeniem przez opiekuna – mentora w miejscu odbywania praktyki. System kontroli praktyk przewiduje również wyrażanie „Opinii o praktyce studenta”, przez przedstawiciela instytucji, w której odbywa się praktyka. System praktyk realizowany przez Wydział zapewnia osiągnięcie założonych dla tego modułu efektów kształcenia oraz przyczynia się do osiągnięcia efektów kształcenia dla kierunku praca socjalna, jak również zapewnia zdobycie przez studenta umiejętności praktycznych.

Organizacja procesu kształcenia kierunku *praca socjalna* przewiduje zajęcia typu tradycyjnego: wykłady, ćwiczenia, warsztaty oraz seminaria. Wykłady prowadzone są z dominacją wykładów problemowych, konwersatoryjnych, wizualizowanych, z wykorzystaniem metody analizy tekstu naukowego. Stanowią one teoretyczną podbudowę do zajęć ćwiczeniowych, laboratoryjnych i seminariów. Stosowane są także metody

aktywizujące (dyskusji, „burzy mózgów”, metody projektów, studium przypadku, warsztatów itp.). Takie podejście do realizacji zajęć gwarantuje lepsze poznawanie zagadnień z zakresu nauk społecznych i pracy socjalnej z jednoczesnym nabywaniem umiejętności realizacji podstawowych zadań oraz osiągnięcie przez absolwentów kierunku Praca socjalna zakładanych efektów kształcenia. Należy podkreślić dużą liczbę godzin zajęć aktywnych zaplanowanych w programie kształcenia, co jeszcze lepiej gwarantuje osiągnięcie przez studentów założonych efektów kształcenia, szczególnie w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych. Ponadto wykorzystuje się powszechnie stosowane środki dydaktyczne, jak np. projektory multimedialne, odtwarzacze, oprogramowanie komputerowe.

W celu kontroli uzyskanych efektów kształcenia stosowane są takie narzędzia sprawdzające jak: egzaminy pisemne i ustne, kolokwia, testy kompetencyjne, prace zaliczeniowe, projekty oraz egzaminy dyplomowe. Metody kontroli uzupełniane są przez obserwację i wywiad.

Studenci przygotowują pracę dyplomową pod kierunkiem promotora wyznaczonego przez Dziekana spośród nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora, stopień naukowy doktora habilitowanego lub doktora. Przy ustalaniu tematu pracy dyplomowej uwzględnia się zainteresowania naukowe i doświadczenie zawodowe studenta. Tematyka prac dyplomowych jest konsultowana z kierownikami właściwych zakładów, a następnie zatwierdzana przez Dziekana.

Studenci uzdolnieni na kierunku *praca socjalna* w ramach indywidualizacji procesu kształcenia mają możliwość, przewidzianą regulaminem studiów, ubiegania się o indywidualny program kształcenia (IPK) oraz o indywidualną organizację toku studiów (IOS) (§22-24 Regulaminu Studiów). W roku akademickim 2014/2015 zgodę na Indywidualną Organizację Studiów na kierunku praca socjalna otrzymał 1 student.

Możliwość indywidualizacji procesu kształcenia studentów niepełnosprawnych przejawia się głównie przez:

- wydawanie opinii dla dziekanów i wykładowców odnośnie trudności organizacyjnych i technicznych związanych z niepełnosprawnością studenta,
- wsparcie przy opracowywaniu materiałów z zajęć- możliwość wypożyczenia lupy, dyktafonu itp. na terenie Uczelni
- pomoc w zakresie indywidualizacji kształcenia i zaliczenia egzaminów (np. testy z większą czcionką dla studentów słabowidzących lub np. egzaminy ustne)
- wnioskowanie o zapewnienie osobom niepełnosprawnym odpowiednich warunków podczas zdawania egzaminów
- wsparcie w zakresie indywidualnej organizacji studiów oraz stworzenie możliwości zaliczenia w terminie innym niż ustanowiony. Dotyczy to głównie studentów, którzy regularnie chorują i przebywają z powodu swojej dysfunkcji w szpitalach
- pomoc w zakresie ubiegania się o refundację kosztów nauki z programu "Aktywny Samorząd"
- współpraca z rodzicami studentów z niepełnosprawnością głównie z województwa kujawsko-pomorskiego- informowanie o stancjach, możliwości pogodzenia nauki z dojazdem na Uczelnię itp.
- wsparcie w zakresie połączenia nauki i zdobywania przez studenta doświadczenia zawodowego i doskonalenia kompetencji społeczno-zawodowych

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Organizacja procesu kształcenia na ocenianym kierunku nie budzi zastrzeżeń w zakresie możliwości osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Programy studiów spełniają wszystkie wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131). Plany studiów realizowane na ocenianym kierunku „praca socjalna” są zgodne z wymaganiami KRK.

2). Analiza opisu zakładanych kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia, treści programowych poszczególnych przedmiotów oraz stosowanych form i metod dydaktycznych pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną całość.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów.

- 1) *Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,*

Osiąganie założonych celów kształcenia i efektów realizacji programu kształcenia na kierunku *praca socjalna* w KPSW w Bydgoszczy jest realizowane przez 16 pracowników naukowo-badawczych (+4 nauczycieli języka obcego), których struktura kwalifikacji jest adekwatna do prowadzonych przedmiotów i ich poznawczych założeń, w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, założonych programem kształcenia danego przedmiotu. Kompetencje naukowe i badawcze oraz osiągnięcia kadry realizującej program kształcenia na kierunku *praca socjalna* mają swoje odniesienie w naukach społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów pracy socjalnej: patologii społecznych, diagnostyki społecznej, animacji społeczno-kulturowej, umiejętności pracy za pomocą projektu socjalnego, funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych, superwizji, andragogiki, negocjacji i mediacji, interwencji kryzysowej, opieki zdrowotnej, prawa socjalnego, opiekuńczego oraz współczesnych problemów/kierunków rozwoju pracy socjalnej. Istnieje zgodność między problematyką badań, profilem publikacji i realizowanym przedmiotem kształcenia na kierunku *praca socjalna*. Należy stwierdzić, że ogólna liczba wszystkich nauczycieli akademickich na ocenianym kierunku studiów jest wystarczająca. Struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

- 2) *dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów.*

Dorobek naukowy, struktura kwalifikacji kadry tworzącej minimum są adekwatne do realizowanych przedmiotów. Kompetencje naukowe i badawcze oraz osiągnięcia kadry realizującej program kształcenia na kierunku *praca socjalna* mają swoje odniesienie w naukach społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów pracy socjalnej: patologii społecznych, diagnostyki społecznej, animacji społeczno-kulturowej, umiejętności pracy za pomocą projektu socjalnego, funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych, superwizji, andragogiki, negocjacji i mediacji, interwencji kryzysowej, opieki zdrowotnej, prawa socjalnego, opiekuńczego oraz współczesnych problemów/kierunków rozwoju pracy socjalnej. Istnieje zgodność między problematyką badań kadry, profilem publikacji i realizowanym przedmiotem kształcenia na kierunku *praca socjalna*.

Na kierunku *praca socjalna* zajęcia dydaktyczne prowadzone są przez własną kadrę oraz kadrę zatrudnioną na innych Wydziałach KPSW. W roku akademickim 2014/15 jest to 20 nauczycieli akademickich, w tym 1 profesor zwyczajny, 5 pracowników ze stopniem

naukowym doktora habilitowanego, 8 doktorów i 6 magistrów. W bieżącym roku akademickim minimum kadrowe tworzy 9 osobowy zespół wysoko wykwalifikowanych nauczycieli akademickich składający się z 5 pracowników samodzielnych i 4 doktorów. Zdecydowana większość nauczycieli spośród minimum kadrowego zatrudniona jest na podstawie długoterminowych umów o pracę, 2 pracowników na czas nieokreślony. Dla 8 osób wchodzących w skład minimum kadrowego Uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy, co dowodzi dobrej skuteczności działań w budowaniu własnej kadry naukowo-dydaktycznej.

Po dokonanej analizie pod względem formalnym akt, osób które wchodzi w skład minimum kadrowego na kierunku „praca socjalna”, należy uznać, iż zostały spełnione warunki określone w **§ 14 ust. 1** rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. 2014, poz. 1370) – minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora, **§ 13 ust. 1** (*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w uczelni nie później niż od początku semestru studiów.*), **§ 13 ust. 2** (*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej: 1). 30 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego lub będącego osobą, która nabyła uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego na podstawie art. 21a ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.3, zwanego dalej „samodzielnym nauczycielem akademickim”; 2). 60 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia.*)

Podczas weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w **art. 112a** ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Kwalifikacje naukowe nauczycieli akademickich potwierdzają odpowiednie dokumenty zawarte w ich teczkach osobowych. Deklarowane doświadczenie zawodowe nauczycieli akademickich znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji – świadectwach pracy.

Minimum kadrowe na kierunku „socjologia” jest spełnione. Wszyscy nauczyciele akademicy posiadają dorobek naukowy w reprezentowanym obszarze wiedzy. Zajęcia dydaktyczne są prawidłowo obsadzone przez osoby o właściwych kompetencjach.

Wymagania określone w § 17 ust. 1 pkt. 8 wyżej wymienionego rozporządzenia są spełnione (wymagania określone w przepisach: 1:160).

Zasadą doboru kadry jest maksymalizacja zbieżności tematyki wykładanej z tematyką własnych publikacji wykładowcy oraz jego badań naukowych, przynajmniej w stopniu niezbędnym na interpretowanie omawianych aspektów praktyki w świetle wybranych kategorii, teorii i typologii postaw. Wykładowcy coraz częściej i coraz chętniej rekomendują studentom sięganie po materiały dostępne w postaci umieszczonej na platformie e-learningu, lub poprzez linki do filmów z rozmowami, wywiadami, wykładami czy materiałami inaczej pouczającymi, jak programy telewizyjne, czy informacji dostępnych w internecie, zwłaszcza w zakresie literatury wybranych problemów.

3) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

W zakresie polityki kadrowej sprzyjającej podnoszeniu kwalifikacji i zapewnieniu pracownikom warunków rozwoju naukowego i dydaktycznego organizowane jest kilka rodzajów aktywności:

1) Centrum Studiów Zaawansowanych i Badań Naukowych przy Wydziale Pedagogicznym, teraz Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych KPSW Powołanie Centrum z kilkoma jego cyklicznymi inicjatywami jest przykładem, że szkoła niepubliczna jest także przestrzenią tworzenia najlepszych tradycji intelektualnych i wspólnoty akademickiej. Ważne jest, aby zgodnie z najlepszymi wzorami akademickimi rozwój naukowy nie był sprawą wyłącznie indywidualną, ale aby uzyskiwał wsparcie naukowców, mentorów akademickich z całego środowiska (polskiego i międzynarodowego) z dużym dorobkiem naukowym tworząc w ten sposób wspólnotę intelektualną.

Praca w centrum odbywa się w kilku formach:

- indywidualne konsultacje z osobami, które ubiegają się o awans akademicki (doktoraty, habilitacje, profesury), konsultowanie tekstów publikacji, planowanie wystąpień naukowych, projektowanie programów badań naukowych;
- seminarium „Kultura jakości edukacji (spotkania dla doktorantów i doktorów oraz innych pracowników Wydziału Pedagogicznego, teraz Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych) - w dbałości o system doskonalenia i zapewnienia jakości kształcenia, zgodnie z formułą „uczymy tego co sami badamy”.
- Strefa Spotkań Autorów Aktywnych
- Pora na Profesora – seria wykładów otwartych
- Didaskalia doktoranckie (wykłady otwarte połączone z dyskusją)
- Laboratorium Naukowe Doktorantów Wydziału Pedagogicznego „Humistic” (od 2014 Wydziału Nauk Społecznych i Filologicznych)

Główne założenia polityki kadrowej:

- dążenie do zabezpieczenia funkcjonowania i rozwoju Uczelni przede wszystkim poprzez zatrudnianie w KPSW kadry naukowo-dydaktycznej na podstawowym etacie, rozszerzając system motywacji i preferencji finansowych,

- tworzenie warunków organizacyjnych i materialnych zapewniających rozwój własnej kadry naukowo-dydaktycznej, nie rezygnując z zatrudniania specjalistów wysokiej klasy z zewnątrz,
- wzmocnienie kadrowe jednostek realizujących studia II stopnia, prowadzące w przyszłości do uzyskania uprawnień do nadawania stopnia naukowego doktora,
- dbałość o wysoki poziom rozwoju naukowego młodych pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych m.in. poprzez prowadzenie warsztatów dla doktorantów i habilitantów,
- stwarzanie sprzyjających warunków pracownikom do realizacji pracy naukowej i podnoszenia rozwoju zawodowego poprzez realizację polityki naukowo-badawczej (np. system grantów, udział w konferencjach organizowanych przez Uczelnię oraz inne krajowe i zagraniczne ośrodki), a także poprzez własną bazę wydawniczą i publikowanie znaczących monografii naukowych oraz Roczników Ekonomicznych KPSW z punktacją ministerialną,
- w ramach współpracy międzynarodowej stwarzanie nauczycielom możliwości zdobycia doświadczenia międzynarodowego poprzez udział w konferencjach międzynarodowych, prowadzenie wykładów w partnerskich uczelniach a także podnoszenie kwalifikacji zawodowych poprzez udział w różnego rodzaju kursach i szkoleniach zagranicznych (np. językowe w Szkocji, e-learningowe we Włoszech).

Władze Uczelni realizując założenia polityki kadrowej dążą do tego, aby zdecydowana większość kadry była zatrudniona na podstawowym miejscu pracy. Jednym z najważniejszych elementów, który zapewnia wysoki poziom jakości kształcenia jest odpowiedni dobór obsady zajęć dydaktycznych. Przy zatrudnianiu osób wchodzących w skład kadry dydaktycznej bierze się pod uwagę przede wszystkim przedstawioną dokumentację dorobku naukowego, dydaktycznego i zawodowego. Zatrudniane są tylko osoby posiadające wysokie kwalifikacje merytoryczne oraz doświadczenie dydaktyczne, szczególnie na poziomie studiów wyższych. Dział Kadr zbiera dokumenty osób zgłaszających się do Uczelni z zamiarem podjęcia zatrudnienia i posiadających odpowiednie kwalifikacje.

Za politykę kadrową na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych odpowiada Dziekan. Do zadań kierowników zakładów należy rozpoznanie środowiska akademickiego i poszukiwanie kadry spełniającej założenia Uczelni i Wydziału.

Zgodnie z realizowaną na Wydziale polityką kadrową prawie wszystkie zajęcia dydaktyczne są prowadzone przez nauczycieli akademickich zatrudnionych w KPSW jako podstawowym miejscu pracy. Nieliczne są sytuacje prowadzenia zajęć na podstawie umowy zlecenia, dotyczy to tylko sytuacji dysponowania przez prowadzących publikacjami i badaniami naukowymi, bądź wartościowym doświadczeniem w zakresie pracy socjalnej.

Wykłady najogólniejsze i najbardziej przekrojowe coraz częściej są powierzane jedynie najbardziej doświadczonej i najdojrzałszej intelektualnie kadrze. Stymuluje się udział studentów, ale także pracowników w konferencjach lub sympozjach obejmujących wybrane tematy, zaleca się wykorzystanie linków do wybranych stron internetowych oraz materiałów, atrakcyjnie pokazujących treści poprzez formę telewizyjną, lub internetową. Coraz częściej klamrą spinającą zajęcia jest wykorzystanie gości szkoły, w tym przyjeżdżających z zagranicy, dla ukazania wagi poruszanej tematyki i jej przydatności także z perspektywy

międzynarodowej. Stosowane są wyjazdy na staże zagraniczne do ośrodków będących partnerami szkoły. Zarazem promuje się udział w konferencjach organizowanych przez szkołę jako okazję do pełniejszego odniesienia treści kształcenia do omawianych kontekstów praktycznych.

Uczelnia nie organizuje konkursów na stanowiska. Zamieszczane są ogłoszenia o poszukiwaniu nauczycieli akademickich w prasie w czasopiśmie tematycznym oraz na stronie MSWiN. Zatrudnianie nauczycieli akademickich następuje z inicjatywy własnej Rektora lub Dziekana Wydziału. Wniosek o zawarcie umowy składany jest do Rektora, po wcześniejszym zaopiniowaniu przez Prorektora i Prezydenta. Rektor na podstawie złożonego wniosku podejmuje decyzję dotyczącą zawarcia umowy. Od nowego roku akademickiego planuje się przedstawianie kandydatur do zatrudnienia na Radzie Wydziału. Po zaopiniowaniu wniosku o zatrudnienie przez Radę Wydziału Dziekan byłby zobowiązany do wniosku o zatrudnienie dołączyć stosowną uchwałę Rady Wydziału.

Ocena pracy nauczyciela akademickiego zgodnie z obowiązującymi przepisami musi być dokonywana co najmniej raz na dwa lata a obecnie w Uczelni jest coroczna. Pozwala to na motywowanie kadry do lepszej pracy. Wyniki oceny mogą być wykorzystane przy występowaniu o przedłużenie zatrudnienia, zmianę formy zatrudnienia, przy wnioskowaniu o awans, odznaczenia, nagrody i inne wyróżnienia a także przy wnioskowaniu o zmianę stanowiska pracy.

Polityka finansowa wobec kadr wyraża się w systemie premiowym, przyznawaniu grantów badawczych, konferencyjnych i szkoleniowych ze środków Uczelni, dofinansowywaniu do otwarcia przewodu doktorskiego i prac badawczych związanych z przewodem itp.

Dziekan ma możliwość wystąpienia do Rektora o zmianę warunków zwartej umowy z nauczycielem akademickim, w szczególności w zakresie zmiany stanowiska i wynagrodzenia. Zgodnie z obowiązującą procedurą do wniosku o zmianę warunków należy dołączyć protokoły hospitacji z ostatnich 4 lat, wykaz opublikowanych prac naukowo – badawczych oraz opinię Kierownika Zakładu/Katedry. Dziekan uzasadnia swój wniosek. Rektor podejmuje decyzję w sprawie awansu po zasięgnięciu opinii właściwego Prorektora i zajęciu stanowiska przez Prezydenta. Najczęściej stosowaną nagrodą dla nauczycieli akademickich jest nagroda finansowa przyznawana w uznaniu dla zasług naukowych, organizacyjnych i dydaktycznych.

Ponadto Uczelnia stosuje również pomoc materialną dla pracowników podnoszących kwalifikacje zawodowe. Najczęściej stosowaną formą jest pomoc finansowa dla nauczyciela akademickiego na przeprowadzenie przewodu doktorskiego.

Uczelnia wspiera finansowo badania naukowe nauczycieli, przyznaje im granty oraz dofinansowuje konferencje krajowe i zagraniczne a także publikacje i inne formy rozwoju naukowego i zawodowego.

Poprzez promowanie uczestnictwa w programie Erasmus+ wśród kadry akademickiej zachęcamy do świadomego kształtowania europejskiej ścieżki zawodowej oraz ustawicznej aktualizacji kompetencji i umiejętności.

KPSW od lat współpracuje z wieloma uczelniami w kraju oraz kilkudziesięcioma uczelniami i instytucjami zagranicznymi, m.in. z Wielkiej Brytanii, Norwegii, Turcji, Ukrainy, Rosji, Bułgarii, Portugalii, Łotwy, Grecji, Kazachstanu, Kirgistanu, Chin, Zambii i in. Wszelkie informacje o zagranicznych przedsięwzięciach naukowych na zagranicznych uczelniach partnerskich (konferencje, sympozja), które otrzymuje Dział Współpracy z Zagranicą, są przekazywane Kierownikowi Działu Nauki i Rozwoju oraz wykładowcom.

Uczestnictwo w wymianie doświadczeń, prowadzenie zajęć w zagranicznych uczelniach partnerskich, a także zaangażowanie w inicjatywy międzynarodowe jest wysoko punktowane w ocenie indywidualnej pracownika. Pracownicy dydaktyczni mogą korzystać z wyjazdów w ramach programu Erasmus + do uczelni partnerskich na danym kierunku. Nawiązane kontakty służą budowaniu współpracy naukowej o wymiarze międzynarodowym. Częstym pokłosiem są wspólne publikacje. Liczba osób wyjeżdżających w ramach całej uczelni jest wysoka - w roku akademickim 2013/2014 zrealizowano 35 wyjazdów do uczelni partnerskich w tym m.in. wyjazd kadry i pracowników na szkolenie językowe do University of Highlands and Islands w Szkocji.

Oprócz wymiany w ramach programu Erasmus wykładowcy mogą brać udział w wyjazdach opartych o umowy międzyuczelniane np. do krajów spoza Unii Europejskiej: Kazachstan, Kirgistan, Chiny, Ukraina.

(Załącznik nr 5 - Nauczyciele akademicki realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicki);

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Kujawsko – Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy zatrudnia wystarczającą liczbę nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku „praca socjalna”. Struktura ich kwalifikacji umożliwia osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia oraz realizację przyjętego programu kształcenia na studiach pierwszego stopnia.

2). Spośród dziewięciu zgłoszonych do minimum kadrowego nauczycieli akademickich wymagania dotyczące minimum kadrowego dla studiów pierwszego stopnia spełnia pięciu nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień doktora habilitowanego oraz czterech nauczycieli akademickich posiadających stopień doktora. Uczelnia spełnia tym samym wymagania dotyczące minimum kadrowego dla studiów pierwszego stopnia na kierunku „praca socjalna”.

Specjalności naukowe reprezentowane przez nauczycieli akademickich zaliczonych przez Zespół Oceniający PKA do minimum kadrowego odpowiadają obszarowi wiedzy tworzącego kierunek „praca socjalna” oraz potrzebom tego kierunku w zakresie określonych efektów kształcenia. Pozostali nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku „praca socjalna” również posiadają kwalifikacje naukowe i dydaktyczne umożliwiające osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

3). Uczelnia prowadzi politykę kadrową zapewniającą weryfikację nauczycieli akademickich i sprzyjającą podnoszeniu ich kwalifikacji. Uczelnia stara się zapewnić pracownikom ocenianego kierunku „praca socjalna” warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych.

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

Uczelnia zapewnia w wysokim stopniu bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniającą potrzeby osób niepełnosprawnych oraz prowadzenie badań naukowych. Infrastruktura dydaktyczna, zasoby biblioteczne oraz przystosowanie infrastruktury dla potrzeb studentów niepełnosprawnych są na bardzo wysokim poziomie. Uczelnia posiada trzy obiekty będące własnością Uczelni, zlokalizowane w centrum miasta, w niedalekiej odległości od siebie

KPSW w Bydgoszczy posiada bardzo dobrą bazę lokalową i laboratoryjną, umożliwiającą zarówno prowadzenie zajęć dydaktycznych, jak i badań naukowych. Uczelnia prowadzi swoją działalność w trzech obiektach, które są zlokalizowane w centrum miasta, w niedalekiej odległości od siebie, tj. przy ul. Toruńskiej 55-57, ul. Piotrowskiego 12-14 i ul. W. Bełzy 2. Atutem tego położenia jest bezpośrednia bliskość obiektów kulturalnych, akademickich, gastronomiczno-handlowych, jak i dworców: kolejowego i autobusowego oraz dogodna komunikacja z innymi częściami miasta. Budynek przy ul. Piotrowskiego posiada 2 aule, 2 specjalistyczne laboratoria komputerowe, 21 sal dydaktycznych, Biblioteka Główna, kawiarnia, klub studencki, zawsze dostępne dla studentów kioski internetowe oraz w pełni skomputeryzowana czytelnia multimedialna z bogatymi zasobami bibliotecznymi, również w wersji elektronicznej. Wszystkie sale wykładowe, ćwiczeniowe i laboratoria wyposażone są w stałe światłowodowe łącza internetowe. Budynek jest przystosowany do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

Budynek przy ul. W. Bełzy posiada 14 sal dydaktycznych, w tym 2 wykładowe, 1 aula, 1 pracownia specjalistyczna, 2 laboratoria komputerowe oraz kawiarnia dla studentów. Laboratoria komputerowe posiadają specjalistyczne oprogramowanie NetBeans przekazane w ramach umowy MSDNAA z firmą Microsoft. . Budynek jest przystosowany do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

Przy ul. Toruńskiej znajdują się dwa budynki dydaktyczne oraz budynek stanowiący siedzibę Rektoratu i administracji. W kampusie znajduje się 6 auli, ponad 30 sal dydaktycznych oraz 8 specjalistycznych laboratoriów. W budynku B swoje siedziby mają: Centrum dla Studentów Zagranicznych, Biuro Karier, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości, Studio Telewizyjne KPSW. Budynek jest przystosowany do potrzeb studentów niepełnosprawnych. W budynku B znajduje się czytelnia multimedialna Biblioteki Głównej wyposażona w udogodnienia dla studentów niepełnosprawnych: oraz stanowiska komputerowe wyposażone w lupę elektroniczną, klawiaturę nakładkową, syntezator mowy – program Ivona.

Biblioteka Główna KPSW usytuowana przy ul. Piotrowskiego mieści wypożyczalnię oraz czytelnię: czytelnię wydawnictw zwartych i ciągłych, częściowo z wolnym dostępem do półek oraz czytelnię internetową obejmującą około 8 tys. pozycji literaturowych. W czytelni internetowej znajduje się 18 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu i elektronicznych baz danych, takich jak: EMIS, ELSEVIER, EBSCO, NATURE, SCIENCE, SPRINGER, SCOPUS, WEB OF KNOWLEDGE, WILEY-BLACKWELL, BAZ EKON. Biblioteka Główna KPSW uzyskała dostęp do bazy e-Publikacje Nauki Polskiej (ePNP), Program Statistica i system informacji prawniczej „Lex” – 20 stanowisk. Księgozbiór Biblioteki liczy około 46 tysięcy wolumenów, literatura oraz czasopisma zakupywane są zgodnie z potrzebami kształcenia poszczególnych kierunków, w tym kierunku Praca socjalna, biblioteczne zakupy uwzględniają pozycje literatury podstawowej i uzupełniającej podane w sylabusach. Biblioteka prenumeruje ponad 70 tytułów czasopism (w tym 2 anglojęzyczne). Dla kierunku Praca socjalna są to m.in.: Alkoholizm i narkomania, Być dla innych, Charaktery, Doradca Zawodowy, Edukacja ustawiczna dorosłych, Pedagogika społeczna, Polityka społeczna.

We wrześniu 2011 r. Biblioteka Główna Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy przystąpiła do ogólnopolskiego projektu "Bankowość * Finanse * Samorząd – Wiedza on-line", który organizowany jest przez Związek Banków Polskich i Wydawnictwo Centrum Prawa Bankowego i Informacji. Program zapewnia studentom oraz pracownikom naukowym bezpłatny dostęp do elektronicznych wersji uznanych czasopism fachowych: „Miesięcznik Finansowy BANK", "Nowoczesny Bank Spółdzielczy", "Europejski Doradca Samorządowy", "Finansowanie Nieruchomości", "Kurier Finansowy". Dzięki umowom z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną, Towarzystwem Naukowym Organizacji i Kierowania studenci mogą swobodnie korzystać z ich księgozbiorów. Ponadto, na zasadach ogólnie przyjętych studenci KPSW mogą także korzystać z czytelni innych bydgoskich uczelni np. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, z zasobów Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej oraz z czytelni Biblioteki Głównej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Wydział dysponuje bazą dydaktyczną, która pozwala na zrealizowanie zakładanych efektów kształcenia. Budynek dysponuje salami wykładowymi, ćwiczeniowymi, audiowizualnymi, komputerowymi, konferencyjnymi, a także salami przeznaczonymi do obrony prac dyplomowych. Uczelnia oferuje studentom przestronne i dobrze wyposażone sale, a także odpowiednie do potrzeb kierunku wyposażenie w sprzęt multimedialny. Na potrzeby zajęć z wykorzystaniem programów komputerowych, studenci korzystają z przystosowanych do tego

laboratoriów wyposażonych w stanowiska komputerowe. Wydział posiada licencje na wykorzystywane specjalistyczne programy. Sale dydaktyczne zapewniają dostęp do potrzebnego sprzętu takiego jak rzutniki i inny sprzęt multimedialny. Sale ćwiczeniowe i pracownie wyposażone są w duże ilości komputerów pracujących w ramach wewnątrz uczelnianej sieci komputerowej opartej o własną serwerownię. Pracownie posiadają również inne wyposażenie odpowiadające potrzebom obszarów kształcenia dla których zostały stworzone. Budynek jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowymi.

Studenci we wszystkich budynkach Uczelni, mogą skorzystać z internetu bezprzewodowego, osoby nie posiadające komputerów przenośnych mogą skorzystać z ogólnodostępnych stanowisk, znajdujących się na korytarzach budynku. Uczelnia dysponuje także własnych studiem telewizyjnym. Umożliwia ono realizację transmisji wybranych wykładów.

Praktyki mają na celu umożliwienie studentom zdobycie doświadczeń z zakresu funkcjonowania różnorodnych instytucji oraz specyfiki pracy w owych placówkach. W procesie kształcenia praktycznego podejmowane są działania wspomagające rozwój każdego uczącego się, stosownie do jego potrzeb i możliwości, ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych ścieżek edukacji i kariery,

Miejsce praktyki jest zgodne z kierunkiem pracy socjalnej oraz Programem i Regulaminem Praktyki. Dobór miejsca jest również uwarunkowany osobistymi właściwościami danego studenta, takich jak: predyspozycje, aspiracje, cechy osobowościowe, plany przyszłego rozwoju zawodowego oraz zainteresowanie zdobyciem doświadczeń zawodowych w danej dziedzinie. Student ma możliwość wyboru placówki z bazy Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, baza ta zawiera wykaz placówek sektora pomocowego, a także placówek penitencjarnych i postpenitencjarnych. Wykaz ten jest zgodny z kierunkiem pracy socjalna. Student ma również możliwość wyboru placówki spoza bazy Uczelni, w takim wypadku Uczelnia występuje do danej placówki o podpisanie porozumienia oraz umowy umożliwiającej odbywanie danej praktyki.

Uczelnia posiada w pełni przystosowane budynki do potrzeb osób z niepełnosprawnością:

- prawidłowa szerokość drzwi do budynków, sal wykładowych i innych pomieszczeń (co najmniej 90 cm),
- utwardzone i równe powierzchnie dojścia do budynku,
- platformy przyschodowe lub brak schodów przy wejściach do budynku,
- poręcze przy schodach,
- wejścia do budynków o powierzchni antypoślizgowej,
- dostępność pomieszczeń dydaktycznych i biur dla pracowników i studentów niepełnosprawnych,
- brak progów między pomieszczeniami,
- brak różnic poziomów podłóg,
- windy osobowe umożliwiające wjazd na wózku inwalidzkim,
- odpowiednio dostosowane, zwymiarowane, oznakowane i wyposażone toalety,
- stanowiska pracy dostosowane również do potrzeb osób niepełnosprawnych (odpowiednia szerokość ciągów komunikacyjnych).

Ponadto wyznaczone są na parkingu miejsca dla osoby z niepełnosprawnością. Istnieją podjazdy dla osób niepełnosprawnych. W budynkach są WC dla osób niepełnosprawnych. Na parterze w budynku B znajdują się dwa stanowiska komputerowe w Czytelni Biblioteki Głównej, które wyposażone w :

- a) Monitor 26'
- b) Camerę Mouse, jest to lupa elektroniczna, wyglądem przypominająca mysz komputerową. Jest doskonałym rozwiązaniem dla osób słabowidzących.
- c) Nakładkowa klawiatura dla różnych niepełnosprawności. Jest to klawiatura pozwalająca osobom z bardzo różnymi niepełnosprawnościami używać komputer. Ma w komplecie sześć standardowych nakładek zaprojektowanych tak, żeby jak najszerszej grupie niepełnosprawnych osób pomóc w używaniu komputera.

W wypożyczeni sprzętu –p. 017 budynek A są dostępne:

- a) Lupa elektroniczna. Wyjątkowo prosta w użyciu, obsługiwana trzema przyciskami. Umożliwia trzy poziomy powiększenia, aż do 7 krotnego powiększenia obrazu przy zachowaniu wysokiego kontrastu. Oferuje różne kolory tła (kolorowy, negatyw, pozytyw, kolory sztuczne), posiada funkcję zamrożenia obrazu i oglądania go w wybranych kolorach i wygodnym powiększeniu. Posiada również wbudowane podświetlenie, które można wyłączyć.
- b) Dyktafon/odtwarzacz Plex Talka. To kieszonkowe urządzenie będące odtwarzaczem książek formatu DAISY, plików tekstowych, z funkcją dyktafonu. Nagrywa wiadomości głosowe w systemie DAISY, obsługuje nawet do 10 000 zakładek.

W budynkach Uczelni są dźwigi osobowe wyposażone w przyciski oznaczone pismem punktowym dla niewidomych –Braille. Szerokości drzwi windy 92cm., szerokość drzwi wejściowych min 98cm.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego⁴ wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Kujawsko – Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy dysponuje nowoczesną i w pełni wystarczającą na potrzeby dydaktyczne ocenianego kierunku infrastrukturą dydaktyczną. Sale i ich wyposażenie umożliwiają realizowanie postawionych celów studiów. Biblioteka jest bardzo dobrze prowadzona i całkowicie odpowiada współczesnym standardom. Księgozbiór, choć stosunkowo krótko tworzony, zawiera niezbędne, w kształceniu na kierunku praca socjalna, pozycje i jest na bieżąco aktualizowany. Bardzo wysoko należy także ocenić przystosowanie infrastruktury dydaktycznej do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

6.Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów.

Studenci biorą czynny udział w życiu naukowym Wydziału. W ramach kierunku „praca socjalna” mogą zrzeszać się w trzech kołach naukowych – Kole Naukowym Pracy Socjalnej i

Profilaktyki Społecznej FENIKS, Kole Naukowym Metafora – zorientowani na przyszłości oraz Kole Naukowym Animatorów Kultury i Edukacji Pryzmat. W ramach tej działalności udzielają się w wolontariacie, tworzą publikacje naukowe czy wygłaszają referaty. Studenci brali udział w publikacji pod redakcją Moniki Jaworskiej – Witkowskiej pt.: „Uniwersytet (według) dzieci. Od inicjacji poznawczych do integracji akademickiej”. Studenci organizują także warsztaty z zakresu doradztwa zawodowego i personalnego, biorą udział w konferencjach naukowych czy udzielają się charytatywnie (np. poprzez zorganizowanie Akcji Charytatywnej na rzecz Domu Świętego Mikołaja w Kcyni).

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego⁴ nie dotyczy

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię.

- 1) *Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów,*
- *Procedury rekrutacji;*
1. Zarządzenie nr 6/2014 Rektora Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 17 kwietnia 2014 roku w sprawie: ustalenia zasad naboru na pierwszy rok studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich w roku akademickim 2014/2015 w Rektora Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy;
2. Uchwała nr 8/2013 Senatu Rektora Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 30 kwietnia 2013 roku w sprawie: ustalenia warunków i trybu rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów, w tym prowadzonej w drodze elektronicznej, w roku akademickim 2014/2015;
3. Uchwała nr 9/2013 Senatu Rektora Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 30 kwietnia 2013 roku w sprawie: : ustalenia warunków i trybu rekrutacji oraz formy studiów dla poszczególnych kierunków studiów dla cudzoziemców w roku akademickim 2014/2015;

Wybór kierunku studiów należy do najważniejszych decyzji, podejmowanych w życiu. Proces ten jest zindywidualizowany i ważne jest, aby dokonywać wyboru w sposób świadomy i przemyślany. Często młodzi ludzie w wyborze studiów kierują się np. modą, sugestiami otoczenia, co nierzadko prowadzi do późniejszych rozczarowań i trudności z odnalezieniem się na rynku pracy. Niektórzy studenci zaczynają wiele kierunków zanim odkryją ten, który da im satysfakcję. W związku z powyższym KPSW wychodzi kandydatom z pomocą i na naszej stronie jest dostępna ankieta „SPRAWDŹ JAKI KIERUNEK DO CIEBIE PASUJE Poświęć 3 minuty i opowiedz nam o tym, co lubisz. Pomożemy Ci wybrać kierunek, z którego będziesz zadowolony”. Uczelnia jest przychylnie nastawiona do kandydatów na studia, będących osobami niepełnosprawnymi. Jest powołany rzecznik osób niepełnosprawnych, który wspomaga osoby niepełnosprawne w procesie rekrutacji jak i później przez cały tok studiów. Właściwa proporcja nauczycieli akademickich do liczby studentów gwarantuje prowadzenie studiów na wysokim poziomie i dobrą jakość kształcenia.

Główną zasadą rekrutacji jest złożenie stosownych dokumentów. O przyjęciu na studia decyduje kolejność złożenia kompletu dokumentów. Wymaga jedynie świadectwa dojrzałości. Limit przyjęć określa Uchwała Senatu nr 4/2014 z dnia 18.03.2014 r. Nie ma zasad ustalania wielkości rekrutacji. Niż demograficzny reguluje rozmiar przyjęć. Biorąc pod uwagę potencjał Uczelni, przyjęte zasady rekrutacji i ustalone limity odpowiadają możliwościom realizacji procesu kształcenia na kierunku.

Zasady rekrutacji studentów Uczelni na wyjazdy zagraniczne w roku akademickim 2014/2015 zostały określone w załączniku do zarządzenia Rektora nr 16/2014 dnia 18 czerwca 2014 roku. Studenci wskazali, że zasady rekrutacji są przejrzyste, podnieśli także, że na studiowanie kierunku „praca socjalna” decydują się osoby z powołaniem, dlatego też w ich ocenie nie ma konieczności przeprowadzania dodatkowych rozmów kwalifikacyjnych, których celem byłoby wyselekcjonowanie odpowiednich kandydatów, w ich ocenie na ocenianym kierunku nie ma studentów z przypadku. Co do zasady każdy, kto zdecydował się na wybór tego kierunku zdawał sobie sprawę z wymagań, jakie będą stawiane przez cały proces kształcenia. Studenci stwierdzili, że część osób zrezygnowała na samym początku studiów, z powodu trudności z opanowaniem materiału.

- 2) *System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen.*

W ocenie studentów system oceny osiągnięć jest przejrzysty, a oceny formułowane są w sposób obiektywny. Studenci są zapoznawani już na pierwszych zajęciach z wymaganiami, jakie wiążą się z danym przedmiotem, wiedzą, jakie efekty kształcenia będą musieli osiągnąć. Nauczyciele akademicki przedstawiają studentom formę, w jakiej zostanie przeprowadzony egzamin czy zaliczenie i zasady te są konsekwentnie realizowane. Studenci są motywowani do nauki w trakcie trwania roku akademickiego m.in. poprzez dodatkowe punkty za aktywność podczas zajęć. Studenci są bardzo dobrze zorientowani w zasadach przyznawania punktów ECTS i formułowania efektów kształcenia. Ich zdaniem nakład pracy i czas niezbędny do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia został oceniony w sposób prawidłowy.

Studenci wskazali, że przed każdym egzaminem zapoznają się z efektami kształcenia, które powinni osiągnąć, gdyż pomaga im to w optymalnym przygotowaniu się do egzaminu. Informacje zawarte w sylabusach są kompletne – znajdują się w nich zarówno informacje dot. efektów kształcenia, jaki i literatury związanej z przedmiotem, a także są wskazane treści programowe, które są poruszane podczas zajęć. Przydatność zalecanych materiałów dydaktycznych studenci ocenili bardzo wysoko – wskazali, że w większości przypadków proponowana literatura jest bardzo pomocna w przygotowaniu się do sesji, egzaminów i zaliczeń.

Zdaniem studentów system ocen jest przejrzysty, znają zasady punktacji, a oceny – ich zdaniem – są bardzo sprawiedliwe.

W przypadku egzaminów pisemnych mają oni wgląd do swoich prac, mogą skonsultować oceny z nauczycielami akademickimi.

3) *Struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów.*

Obecnie Uczelnia ma ponad 70 partnerów zagranicznych i ponad 100 aktywnie realizowanych umów międzynarodowych zarówno w ramach programu Erasmus +, jak i umów międzyuczelnianych z krajami, które nie uczestniczą w programie m.in. z uczelniami z Grecji, Turcji, Francji, Łotwy, Litwy, Rumunii, Kirgistanu, Kazachstanu, Ukrainy, Zambii i Chin. Posiadamy rozszerzoną Kartę Programu Erasmus + na lata 2014-2020, a w programie uczestniczymy od 2004 roku. Uczestnictwo w programie LLP – Erasmus (obecny Erasmus+) ma niezwykle istotny wpływ na dalszy rozwój modernizacji i internacjonalizacji Uczelni. Mobilność pracowników i studentów jest kluczowym elementem, zapewniającym swobodny przepływ kreatywnych i efektywnych rozwiązań; elementem kształtującym karierę zawodową kadry akademickie i gwarantującym właściwe przygotowanie absolwentów do poruszania się na coraz bardziej zglobalizowanym rynku pracy. W celu zapewnienia pełnego uznania wyników uzyskanych przez studentów Uczelni w zagranicznych instytucjach wprowadzono Uchwałą Senatu KPSW Nr 11/2008 z dnia 13 maja 2008 roku przejrzyste zasady i procedury dotyczące transferu osiągnięć. Studia na uczelni partnerskiej są traktowane na równi ze studiami w KPSW, a tym samym semestr zaliczony w uczelni przyjmującej jest uznawany jako zaliczony również w KPSW. Warunkiem jest uzyskanie pozytywnych wyników z egzaminów i zaliczeń przewidzianych w LA oraz 30 punktów ECTS w przypadku wymiany na semestr, a 60 na rok akademicki. Informacja o semestrze/roku studiów zaliczonym w uczelni zagranicznej zostaje uwzględniona w Suplemencie do dyplomu studenta poprzez wpisanie przedmiotów w oryginalnym brzmieniu w części informującej o przedmiotach oraz umieszczeniu danych uzupełniających, dotyczących uczestnictwa w programie Erasmus+, w rubryce indywidualnych osiągnięć studenta.

Zgodę na realizację wymiany wyraża Dziekan, podpisując LA. Akceptacja stanowi gwarancję zaliczenia semestru lub roku po uzyskaniu pozytywnych wyników w uczelni partnerskiej.

Zarządzenia Rektora na dany rok akademicki regulują zasady rekrutacji studentów i pracowników na wyjazdy zagraniczne oraz zasady ich finansowania, a także procedury przyjmowania studentów zagranicznych.

Wprowadzono mechanizmy rozpoznawania i uznawania osiągnięć związanych z mobilnością. Studenci mają szerokie możliwości wyboru uczelni partnerskich z różnych krajów (nie tylko europejskich) – 22 uczelnie w ramach kierunku praca socjalna.

Działania wspierające mobilność studentów:

a) Polityka nauczania języków – przygotowanie uczestników do mobilności

Studenci poszerzają swoją wiedzę językową w ramach lektoratów. Mogą również korzystać z zajęć i modułów kształcenia prowadzonych w j.angielskim, umożliwiających zapoznanie się ze specjalistycznym słownictwem. W celu podniesienia kwalifikacji językowych proponujemy korzystanie z zajęć Praktycznej Nauki Języka Angielskiego odbywających się na Wydziale Filologicznym.

Dodatkowo stworzono im możliwość uczestnictwa w warsztatach interkulturowych dla studentów przyjeżdżających w ramach wymian programu Erasmus. Zajęcia przygotowują do aktywnego używania j.angielskiego oraz kształtują otwartość na inne kultury.

b) Mentoring i wsparcie dla studentów przyjeżdżających i wyjeżdżających na studia i praktykę

Dział Współpracy z Zagranicą zapewnia wsparcie studentom przyjeżdżającym w następujących obszarach:

- zakwaterowanie,
- odpowiedni dobór zajęć, adekwatny do ich potrzeb i wymagań instytucji macierzystej,
- zajęcia w formie warsztatów interkulturowych oraz kurs j.polskiego,
- wsparcie polskich studentów zrzeszonych w Klubie Integracyjnym,
- Orientation Programme, organizowany wspólnie z innymi uczelniami regionu.

Studenci wyjeżdżający uzyskują pomoc w zakresie przygotowania LA (w konsultacji z koordynatorami wydziałowymi i dziekanami), organizacji podróży, zakwaterowania, wykupu ubezpieczenia. Ponadto utrzymujemy stały kontakt ze studentami pozostającymi za granicą i koordynatorami w zagranicznej instytucji partnerskiej.

- c) mechanizmy rozpoznawania, uznawania osiągnięć związanych z mobilnością w odniesieniu do dwóch zasad Karty Erasmusa: - akceptacja wszystkich zajęć ujętych w LA pod warunkiem uzyskania pozytywnych wyników, - wydanie transkryptów opisujących osiągnięcia.

- d) powołanie wydziałowych koordynatorów ds. współpracy z zagranicą,

W przygotowaniu Learning czy Training Agreement udział biorą na poszczególnych wydziałach Dziekani oraz wydziałowi koordynatorzy ds. współpracy z zagranicą, co zapewnia właściwe przygotowanie dokumentów pod względem merytorycznym, transfer osiągnięć, punktów ECTS.

Dotychczas na kierunku praca socjalna realizowano jedynie wymianę wykładowców. Wymianie studentów nie sprzyja realizowany przez nich tryb niestacjonarny. Większość studentów nie jest mobilna ze względu na zobowiązania prywatne i zawodowe. Realizacja wyjazdu wiąże się z kilkumiesięczną nieobecnością w kraju. Badania naukowe (również z udziałem studentów) są w fazie konceptualizacji. Zostaną wdrożone na podstawie już nawiązanych kontaktów z partnerami zagranicznymi m.in. z Havering College w Wielkiej Brytanii oraz Uniwersytetami Pedagogicznymi na Ukrainie.

- 4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

Studenci mają możliwość kontaktowania się z nauczycielami akademickimi nie tylko podczas zajęć, ale także na dyżurach (które są konsekwentnie realizowane, a ich wymiar odpowiada potrzebom studentów) czy za pomocą poczty elektronicznej. Studenci wskazali, że co do zasady nauczyciele akademicy są bardzo otwarci i pomocni, angażują się w działalność naukową studentów, motywują ich, trzymają pieczę nad organizowanymi przez studentów konferencjami – stanowią dla nich nieocenione wsparcie. Kwestie związane z procesem dyplomowania zostały określone w par 45-48 regulaminu studiów. Praca dyplomowa przygotowana jest przez studentów przez trzy semestry. Podczas spotkań seminaryjnych studenci określają zakres swoich zainteresowań i na tej podstawie wspólnie z promotorem wybierany jest temat pracy końcowej. Studenci bardzo pozytywnie określili proces dyplomowania, wskazali, że jest on przejrzysty i spójny, podkreślili także, że promotorzy są bardzo pomocni i otwarci, służą studentom radą, polecają literaturę, która może przydać się w pisaniu pracy.

Studenci wskazali także, że pracownicy administracyjni Uczelni są bardzo pomocni i zyczliwi, przypominają o zbliżających się terminach składania dokumentów czy wniosków, tłumaczą, jak należy wypełniać odpowiednie podania czy pisma. Decyzje wydawane w sprawach studenckich wydawane są szybko i sprawie oraz zgodnie z zasadami kpa. Poza tym studenci mają dostęp do każdego rodzaju pomocy socjalnej przewidzianej w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Pracownicy administracyjni Wydziału pomagają studentom uzupełniać stosowne wnioski, przypominają o upływających terminach, informują o procedurach. Zarządzeniem Rektora nr 9/2-14 została powołana Komisja ds. Przyznawania Wsparcia Studentów Niepełnosprawnych KPSW w Bydgoszczy, komisja ta liczy 5 osób, a w jej skład wchodzi przedstawiciel studentów. Do jej zadań należy m.in. wsparcie studentów niepełnosprawnych (także w sposób mniej formalnych – np. poprzez rozmowę, z której przedstawiciele komisji będą mogli dowiedzieć się o potrzebach osób niepełnosprawnych i odpowiednio zareagować – np. poprzez zakup dyktafonu do nagrywania zajęć czy innego potrzebnego niepełnosprawnym sprzętu). Wszelkie kwestie związane z pomocą socjalną rozpatrywane są w sposób formalny. Pismem z dnia 1 października 2014 roku p.o. Przewodniczącego Samorządu Studenckiego KPSW złożył wniosek o przekazanie uprawnień w zakresie przyznawania stypendium rektora dla najlepszych studentów Uczelnianej Odwoławczej Komisji Stypendialnej. Zarządzeniem Rektora nr 31/2014 powołano Uczelnianą Odwoławczą Komisję Stypendialną, do której wydelegowano 5 studentów oraz jednego pracownika naukowego. Studenci wchodzi także w skład Wydziałowej Komisji Stypendialnej (do której zostało powołanych 2 studentów).

Uchwałą nr 12/2014 z dnia 10 czerwca 2014 roku Parlament Studencki Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej wyraził pozytywną opinię i zaakceptował Regulamin przyznawania świadczeń pomocy materialnej dla studentów. Zarządzeniem Rektora nr 17a/2004 z dnia 28 września 2004 roku utworzono Biuro Karier, jako jego główne zadania wskazano: dostarczanie informacji o rynku pracy, udostępnianie ofert pracy, stażu i miejsc praktyki studentom poszukującym pracy, pomoc pracodawcom w pozyskiwaniu odpowiednich osób do pracy poprzez organizowanie targów pracy, warsztatów oraz szkoleń, a także poprzez inne działania na rzecz aktywnego poszukiwania miejsc pracy.

Powstał także Klub Absolwenta KPSW, który ma na celu pogłębianie i utrzymanie kontaktów nawiązanych podczas studiów, stworzenie forum wymiany doświadczeń i wiedzy, lobbying na rzecz Absolwentów i Uczelni, wspieranie i promocję KPSW. Klub ten powstał na mocy zarządzenia rektora z dnia 7 listopada 2005 roku nr 15/2005

Uczelnia jest stroną umowy o współpracy w zakresie wspólnej organizacji targów pracy – która została zawarta na mocy Porozumienia Bydgoskich Biur Karier zawiązanego w dniu 20 lipca 2007 roku (w skład którego poza wizytowaną Uczelnią wchodzi m.in.: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy).

Biuro Karier podpisuje porozumienia z pracodawcami, którzy deklarują chęć przyjęcia studentów Uczelni na praktyki i staże. Studenci są zachęceni do brania udziału w konkursach i projektach zewnętrznych (m.in. Grasz o Staż, Kariera u Lidera). Na Uczelni organizowany jest Uczelniany Dzień Biura Karier oraz Drzwi Otwarte KPSW, w trakcie którego studenci mają możliwość rozmowy z pracodawcami i przedstawicielami znaczących instytucji związanych z rynkiem pracy. Studenci biorą udział w spotkaniach, szkoleniach i konsultacjach indywidualnych oraz mają możliwość korzystania z opracowań dotyczących lokalnego rynku pracy.

Biuro Karier dba o gromadzenie i rozpowszechnianie jak największej oferty miejsc praktyk i staży studenckich.

Poza tym studenci mają możliwość uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych Wydziału i Uczelni. Począwszy od wykładów znanych osób, poprzez prelekcje tematyczne, aż do spotkań integracyjnych.

W Uczelni w roku 2013/2014 działalność samorządu uległa nieformalnemu zawieszeniu z uwagi na fakt, że osoba, która sprawowała funkcję Przewodniczącego nie działała w samorządzie aktywnie. Obecnie na Uczelni zostały przeprowadzone wybory, a nowi przedstawiciele deklarują chęć aktywnego działania na rzecz społeczności akademickiej i zapewniania jakości kształcenia.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci bardzo pozytywnie wypowiadali się o studiowaniu na pracę socjalną. Wskazali, że kierunek ten stwarza wiele możliwości i dobrze przygotowuje do zawodu, w związku z tym

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1). Zasady rekrutacji są przejrzyste i nie zawierają w sobie elementów dyskryminujących jakąkolwiek grupę kandydatów.
- 2). System oceny osiągnięć zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen. Zasady oceniania są czytelne i znane studentom, w ich opinii funkcjonujący system oceny osiągnięć jest bardzo obiektywny.
- 3). Studenci mają możliwość korzystania z programu Erasmus i innych programów międzynarodowych – korzystają z nich umiarkowanie chętnie z uwagi na barierę językową.
- 4). System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) *Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.*

Funkcjonowanie Wewnętrznego Systemu Zarządzania Jakością w Uczelni regulowane jest przez następujące uchwały i zarządzenia:

1. Uchwała Nr 2/2003 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 6 marca 2003 roku – pozytywna opinia dotycząca powołania Uczelnianej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia

2. Uchwała Nr 17/2004 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 28 września 2004 roku w sprawie zatwierdzenia uczelnianego systemu oceny jakości kształcenia
3. Zarządzenie Nr 6/2009 Kanclerza Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 26 lutego 2009 roku w sprawie utworzenia Zakładu Ewaluacji Jakości Kształcenia
4. Uchwała Nr 24/2011 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 27 września 2011 roku w sprawie wprowadzenia Uczelnianego Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia
5. Uchwała Nr 12/2013 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 25 czerwca 2013 roku w sprawie dokonania zmian w treści Uchwały Nr 24/2011 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 27 września 2011 roku w sprawie wprowadzenia Uczelnianego Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia
6. Uchwała Nr 21/2014 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 23 września 2014 roku w sprawie dokonania zmian w treści Uchwały Nr 24/2011 Senatu Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 27 września 2011 roku w sprawie wprowadzenia Uczelnianego Systemu Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia
7. Zarządzenie Nr 38/2011 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 19 grudnia 2011 roku w sprawie wprowadzenia wzoru protokołu z hospitacji zajęć dydaktycznych
8. Zarządzenie Nr 5A/2012 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 15 marca 2012 roku w sprawie wprowadzenia wzoru opisu modułu kształcenia (sylabusu) w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy
9. Zarządzenie Nr 5B/2012 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 15 marca 2012 roku w sprawie wprowadzenia wzorów dokumentów stanowiących program kształcenia studiów wyższych realizowanych w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy
10. Zarządzenie Nr 5C/2012 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 15 marca 2012 roku w sprawie wprowadzenia wzorów dokumentów stanowiących program kształcenia studiów podyplomowych realizowanych w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy
11. Zarządzenie Nr 13 A/2012 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 10 lipca 2012 roku w sprawie powołania Rady Doradczej Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców
12. Zarządzenie Nr 25 A/2012 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 26 września 2012 roku w sprawie wprowadzenia zasad dokumentacji przebiegu studiów w Kujawsko – Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy
13. Zarządzenie Nr 35 /2013 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 01 października 2013 roku w sprawie wprowadzenia wzorów dokumentów stanowiących program kształcenia specjalności uzupełniających i modułów dodatkowych realizowanych w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy
14. Zarządzenie Nr 32/2014 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 30 września 2014 roku w sprawie powołania Uczelnianego Zespołu ds. Zapewnienia i Doskonalenia Jakości Kształcenia na rok akademicki 2014/2015
15. Zarządzenie Nr 34/2014 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 30 września 2014 roku w sprawie wprowadzenia procedury planowania oraz przeprowadzania hospitacji zajęć dydaktycznych, w tym częstotliwości, metodyki, kryteriów oceny zajęć, zasad wykorzystywania ich wyników

16. Zarządzenie Nr 35/2014 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 30 września 2014 roku w sprawie wprowadzenia procedury ewaluacji zajęć dydaktycznych w Kujawsko – Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy

17. Zarządzenie Nr 36/2014 Rektora Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy z dnia 16 października 2014 roku w sprawie wprowadzenia procedury odbywania i zaliczania praktyk przez studentów Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy

Rektor wizytowanej Uczelni na podstawie uchwały Senatu KPSW z dnia 6 marca 2003 r. powołał Uczelnianą Komisję ds. Oceny Jakości Kształcenia, której zadaniem było opracowanie Uczelnianego Systemu Oceny Jakości Kształcenia (USOJK) zatwierdzonego uchwałą Senatu KPSW z dnia 28 września 2004 roku. Powołanie USOJK dało uczelni „wielostronne, celowe i ukierunkowane narzędzie w miarę obiektywnego pomiaru efektów jej pracy. Celem oceny jest możliwie wielostronny i systematyczny wgląd w wyznaczniki regulujące i determinujące jakość kształcenia i równocześnie troska o systematyczne i ustawiczne podnoszenie tej jakości”. Odpowiedzialność za właściwe przeprowadzenie procesu ewaluacji powierzono zespołom: Uczelnianemu i Wydziałowym Zespołom Oceny Jakości Kształcenia.

W 2009 r. powołano ogólnouczelniany Zakład Ewaluacji Jakości Kształcenia KPSW w ramach realizacji projektu pt. „Internacjonalizacja oraz podnoszenie kultury jakości jako źródła reformy instytucjonalnej”. Celem działalności zakładu było opracowanie diagnozy strategicznej i ogólnej strategii w zakresie jakości i standardów kształcenia KPSW oraz reorganizacja wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Ze względu na proces wprowadzania Krajowych Ram Kwalifikacji dokonano nie tylko reorganizacji wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia, ale także od 1 października 2010 r. powołano Koordynatora ds. Kształcenia (od lutego 2012 r. – Uczelniany Koordynator ds. Krajowych Ram Kwalifikacji) oraz uchwałą Senatu KPSW z dnia 27. września 2011 r. wdrożono Uczelniany System Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia.

W skład dokumentacji programu kształcenia na kierunkach prowadzonych przez uczelnię wchodzi: wykaz efektów kształcenia wraz z ich przyporządkowaniem do odpowiedniego obszaru nauk oraz matrycą efektów kształcenia, ogólna charakterystyka kierunku, opis programu studiów, opis warunków prowadzenia studiów i sposobów realizacji kształcenia, plany studiów, programy kształcenia poszczególnych modułów/ przedmiotów (sylabusy), określenie wymagań stawianych pracom dyplomowym i obsada dydaktyczna. Efekty kształcenia są przyjmowane w formie uchwał Senatu, a pozostałe dokumenty w formie uchwał Rady Wydziału. Powyższe informacje podawane są do wiadomości i realizacji nauczycielom akademickim oraz studentom. Podlegają one stałemu doskonaleniu i stanowią niezbędną dokumentację przy ocenach zewnętrznych towarzyszących m.in. procedurze akredytacji uczelni. Wyniki ocen jakości kształcenia są wykorzystywane przy doskonaleniu treści programowych i realizacji procesu dydaktycznego, ocenie pracowników i korekcie obsady zajęć dydaktycznych oraz popieraniu innowacji dydaktycznych.

Jednostką wspomagającą weryfikację zakładanych efektów kształcenia jest uczelniany

Zakład Ewaluacji Jakości Kształcenia, do zadań którego należy m.in.:

- 1) opracowywanie i modyfikowanie narzędzi badawczych do oceny zajęć dydaktycznych przez nauczycieli akademickich i studentów oraz słuchaczy studiów podyplomowych, a także szkoleń,
- 2) opracowywanie narzędzi badawczych do oceny innych form kształcenia,
- 3) analiza wyników badań przeprowadzanych przez Zakład i opracowywanie raportów dla Uczelnianego Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia (UZZiDJK),
- 4) konsultowanie narzędzi badawczych opracowanych w ramach zapewniania jakości kształcenia przez inne jednostki uczelni,
- 5) opracowanie i modyfikowanie narzędzi badawczych do badań losów absolwentów,
- 6) przeprowadzanie badań losów absolwentów po trzech i po pięciu latach od daty ukończenia studiów pierwszego i drugiego stopnia,
- 7) opracowanie raportu dla UZZiDJK.

Wizytowany kierunek *Praca socjalna* jest kierunkiem prowadzonym przez Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych KPSW w Bydgoszczy.

Organem kolegialnym funkcjonującym na Wydziale jest Rada Wydziału. Uchwały Rady podejmowane zgodnie z jej kompetencjami (§26 ust.3 Statutu KPSW) są wiążące dla Dziekana, pracowników i studentów. W skład organu kolegialnego wchodzi kierownicy katedr i zakładów powoływanych na wniosek dziekana z zakresem kompetencji i odpowiedzialności określonym przez Rektora (§29 ust 10 i 18 Statutu KPSW) przedstawiciele pracowników i studentów. Rada Wydziału uchwała między innymi programy i plany studiów oraz opiniuje efekty kształcenia.

Dziekan jest odpowiedzialny za powołanie Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na wizytowanym kierunku *Praca socjalna*. Zadaniem zespołu jest wdrożenie i czuwanie nad osiągnięciem założonych efektów kształcenia. Na tej podstawie, przewodniczący Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku Praca socjalna wraz z zespołem wnioskuje do Dziekana o ewentualną modyfikację programów kształcenia na kierunku Praca socjalna. Dziekan przedstawia efekty kształcenia na posiedzeniu Rady Wydziału i po uzyskaniu pozytywnej opinii, na posiedzeniu Senatu wnosi o ich zatwierdzenie stosowną uchwałą. Dziekan podejmuje decyzje dotyczące procesu kształcenia i spraw studenckich. Wprowadzony system zarządzania jest na bieżąco analizowany i doskonalony.

Na podstawie Uchwały Senatu KPSW nr 24 z 27 września 2011 r. w sprawie wprowadzenia Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia, Dziekan powołał Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku *Praca socjalna*, którego zadania są następujące:

- 1) opracowanie programów kształcenia zgodnych z założeniami Krajowych Ram Kwalifikacji,
- 2) wdrażanie na wydziale opracowanych przez Uczelniany Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia procedur służących zapewnieniu i doskonaleniu jakości kształcenia,
- 3) analizowanie i publikowanie wyników oceny jakości kształcenia,
- 4) przedstawianie dziekanowi propozycji działań mających na celu podnoszenie jakości

kształcenia na wydziale,

- 5) przedstawianie Uczelnianemu Zespołowi ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia i dziekanowi corocznych sprawozdań z efektów działania Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku.

Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku *Praca socjalna* opracował programy kształcenia zgodne z efektami kształcenia. Nauczyciele akademicy przeanalizowali efekty kształcenia opracowane dla kierunku z efektami kształcenia dla swoich modułów i przygotowali sylabusy, które zawierają m.in. szczegółowe opisy efektów kształcenia, treści kształcenia, metody kształcenia i weryfikacji. Program studiów i efekty kształcenia dla kierunku są systematycznie dyskutowane ze studentami kierunku, którzy weszli w skład Zespołu. Trwają także konsultacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku *Praca socjalna* opracował efekty kształcenia dla kierunku zgodne z efektami kształcenia dla obszaru społecznych i opisu efektów kształcenia oraz opracował program kształcenia zapewniający osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia i ich weryfikację. Nauczyciele akademicy otrzymali wykaz efektów kształcenia dla kierunku Praca socjalna wraz z matrycą efektów kształcenia i przygotowali sylabusy, w których sformułowali efekty kształcenia dla modułów odnoszące się do efektów kształcenia dla kierunku, opisali treści kształcenia, przy pomocy których studenci osiągną zakładane efekty, przedstawili metody kształcenia i weryfikacji oraz szczegółowe opisy efektów kształcenia. Zespół dokonał przeglądu sylabusów przygotowanych przez nauczycieli akademickich a wyniki analizy zostały przedstawione Dziekanowi i nauczycielom. Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia dla kierunku *Praca socjalna* analizuje także metody ich weryfikacji.

Egzaminy i zaliczenia na Wydziale uregulowane są § 26-34 obowiązującego od 1.10.2012 r. Regulaminu studiów. Tematy prac zaliczeniowych, projektowych i egzaminacyjnych są ustalane przez egzaminatora. Oceny tych prac dokonuje osoba prowadząca zajęcia. Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku *Praca socjalna* wybiórczo sprawdza czy zakładane efekty kształcenia zostały przez studenta osiągnięte, a przez nauczyciela właściwie zweryfikowane. Prace zaliczeniowe, projektowe i egzaminacyjne są przechowywane przez nauczycieli, natomiast od roku akademickiego 2013/14 przez Centrum Obsługi Studenta.

Studium Praktyk Studenckich zapewnia miejsca praktyk dla studentów kierunku *Praca socjalna*. Zaliczenia praktyk dokonuje Kierunkowy Opiekun Praktyk na podstawie Dziennika praktyk i oceny wystawionej przez opiekuna w miejscu praktyki. W ten sposób Kierunkowy Opiekun Praktyk może określić, czy założone efekty kształcenia są osiągnięte.

Kwestię sprawdzania końcowych efektów kształcenia (dyplomowania) reguluje §45-48 *Regulaminu studiów*. W planie studiów przewidziano, że studenci będą przygotowywać prace dyplomowe przez 3 semestry. Potencjalni opiekunowie prac przedstawiają zakres swoich zainteresowań naukowych i na tej podstawie studenci wybierają promotora pracy licencjackiej i ustalają z nim jej temat. Zaproponowane przez studentów i promotorów tematy prac są ustalane przez kierowników zakładów i zatwierdzane przez Dziekana. Po każdym

semestrze, promotor ocenia postępy studenta w przygotowaniu pracy dyplomowej, a następnie ocenia samą pracę dyplomową. Pozytywnie oceniona przez promotora i recenzenta praca dyplomowa oraz zaliczenie wszystkich modułów kształcenia jest warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego. Zasady dyplomowania zostały szczegółowo sprecyzowane w Regulaminie Studiów, a procedury związane z egzaminem dyplomowym i jego przebiegiem zostały określone w Zasadach dyplomowania na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych KPSW w Bydgoszczy.

Rektor na podstawie uchwały Senatu KPSW z dnia 6 marca 2003 r. powołał Uczelnianą Komisję ds. Oceny Jakości Kształcenia, której zadaniem było opracowanie Uczelnianego Systemu Oceny Jakości Kształcenia (USOJK) zatwierdzonego uchwałą Senatu KPSW z dnia 28 września 2004 roku. Powołanie USOJK dało uczelni „wielostronne, celowe i ukierunkowane narzędzie w miarę obiektywnego pomiaru efektów jej pracy. Celem oceny jest możliwie wielostronny i systematyczny wgląd w wyznaczniki regulujące i determinujące jakość kształcenia i równocześnie troska o systematyczne i ustawiczne podnoszenie tej jakości”.

Ocena jakości kształcenia była dokonywana w następujących obszarach:

- dydaktyka (potencjał, proces i efekty),
- badania naukowe i współpraca zagraniczna w wymiarze indywidualnym i zespołowym,
- inne formy (pomocnicze) dla dydaktyki i badań działalności uczelni.

Odpowiedzialność za właściwe przeprowadzenie procesu ewaluacji powierzono zespołom: Uczelnianemu i Wydziałowym Zespołom Oceny Jakości Kształcenia.

Podstawowym celem działania systemu jest ocena jakości wszystkich programów kształcenia. Szczegółowy zakres działania Uczelnianego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia obejmuje:

- 1) analizę zasad rekrutacji na studia;
- 2) analizę planów studiów i programów kształcenia przedmiotów pod kątem osiągnięcia i weryfikacji efektów kształcenia;
- 3) ocenę procesu kształcenia, w tym organizacji i warunków prowadzenia zajęć dydaktycznych;
- 4) badanie karier zawodowych absolwentów oraz opinii pracodawców w zakresie przygotowania absolwentów do pracy zawodowej;
- 5) sprawdzanie jakości obsługi administracyjnej procesu dydaktycznego;
- 6) ocenę warunków socjalnych studentów, w tym możliwości uzyskiwania stypendiów;
- 7) badanie mobilności nauczycieli akademickich i studentów;
- 8) przegląd aktów prawnych regulujących proces kształcenia oraz sprawy socjalne studentów;
- 9) ocenę systemu nagradzania nauczycieli akademickich i pracowników administracyjnych związanych z procesem dydaktycznym;
- 10) ocenę informacji na temat kształcenia i spraw studenckich zamieszczonych na stronach uczelni;
- 11) inne zadania wynikające z rozwoju Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

Podnoszenie jakości procesu dydaktycznego odbywa się m.in. poprzez konsultacje programów kształcenia z przedstawicielami praktyki społeczno-gospodarczej. Istotną rolę odgrywają także bezpośrednie spotkania ze studentami, w czasie których wskazują oni zarówno mocne jak i słabe ogniwa, a także zgłaszają postulaty wskazujące na kierunki doskonalenia funkcjonowania uczelni, przede wszystkim doskonalenia procesu dydaktycznego.

Ocena nauczycieli akademickich obejmuje: spełnianie wymogów minimum kadrowego określonego przez PKA dla kierunku studiów, obsadę kadrową dla poszczególnych przedmiotów (zgodność dorobku naukowego z prowadzonym przedmiotem), prowadzenie badań naukowych, hospitację zajęć i ankietyzację studentów.

Opinie studentów o zajęciach dydaktycznych prowadzonych na uczelni pozyskiwane są głównie za pomocą ankiet. Opracowano jednolity wzór ankiet dla całej uczelni, co umożliwia porównywanie ich wyników. Przygotowanie ankiety w wersji elektronicznej i umieszczenie jej na portalu informatycznym uczelni umożliwi ankietyzację wszystkich modułów kształcenia, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Wyniki ankietyzacji są analizowane przez władze uczelni i kierowników jednostek organizacyjnych, a wnioski z nich wynikające są omawiane z poszczególnymi nauczycielami. Ponadto rezultaty dla poszczególnych kierunków są szczegółowo omawiane na posiedzeniach Uczelnianego Zespołu i kierunkowych Zespołów ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia.

W skład dokumentacji programu kształcenia na kierunkach prowadzonych przez uczelnię wchodzi: wykaz efektów kształcenia wraz z ich przyporządkowaniem do odpowiedniego obszaru nauk oraz matrycą efektów kształcenia, ogólna charakterystyka kierunku, opis programu studiów, opis warunków prowadzenia studiów i sposobów realizacji kształcenia, plany studiów, programy kształcenia poszczególnych modułów/ przedmiotów (sylabusy), określenie wymagań stawianych pracom dyplomowym i obsada dydaktyczna. Efekty kształcenia są przyjmowane w formie uchwał Senatu, a pozostałe dokumenty w formie uchwał Rady Wydziału. Powyższe informacje podawane są do wiadomości i realizacji nauczycielom akademickim oraz studentom. Podlegają one stałemu doskonaleniu i stanowią niezbędną dokumentację przy ocenach zewnętrznych towarzyszących m.in. procedurze akredytacji uczelni. Wyniki ocen jakości kształcenia są wykorzystywane przy doskonaleniu treści programowych i realizacji procesu dydaktycznego, ocenie pracowników i korekcie obsady zajęć dydaktycznych oraz popieraniu innowacji dydaktycznych.

Senat KPSW uchwałą z dnia 27 września 2011 r. uwzględnił także Radę Doradczą Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców, do zadań której należy pomoc przy opracowaniu i modyfikowaniu planów studiów pod kątem przygotowania absolwentów do rynku pracy.

W skład Rady wchodzi reprezentanci interesariuszy – pracodawców regionu kujawsko-pomorskiego i sąsiednich. Przewodniczący Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku Praca socjalna może zaprosić na swoje obrady przedstawicieli Rady Doradczej Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców,

Centrum Kształcenia Podyplomowego i Ustawicznego, Studium Praktyk Studenckich i Biura Karier w celu rozpoznania zapotrzebowania rynku pracy. System ten podlega ciągłym modyfikacjom wynikającym z aktualnych potrzeb i zmieniającej się sytuacji na rynku usług edukacyjnych oraz oczekiwań podmiotów zewnętrznych

Kierunek Praca socjalna jest kierunkiem prowadzonym przez Wydział Pedagogiczny, którego siedziba znajduje się w kampusie przy ul. Toruńskiej 55-57. Dziekanem wydziału jest dr hab. Monika Jaworska-Witkowska, prof. nadzw. KPSW, a prodziekanami dr hab. Maria Kuchcińska, prof. nadzw. KPSW, dr Marta Chyła i dr Marta Małecka. Podział kompetencji pomiędzy Dziekanem i prodziekanami oparty jest na kryterium przedmiotowym, dzięki czemu osiąga się jednolite i kompleksowe zarządzanie kierunkiem.

Organem kolegialnym funkcjonującym na Wydziale jest Rada Wydziału Pedagogicznego. Uchwały Rady podejmowane zgodnie z jej kompetencjami (§26 ust.3 Statutu KPSW) są wiążące dla Dziekana, pracowników i studentów. W skład organu kolegialnego wchodzi kierownicy katedr i zakładów powoływanych na wniosek dziekana z zakresem kompetencji i odpowiedzialności określonym przez Rektora (§29 ust 10 i 18 Statutu KPSW) przedstawiciele pracowników i studentów. Rada Wydziału uchwała między innymi programy i plany studiów oraz opiniuje efekty kształcenia.

Do kompetencji kierowników zakładów należy zarządzanie składem osobowym tych jednostek oraz nadzór nad pracą naukową i dydaktyczną członków zakładów.

Dziekan jest odpowiedzialny za powołanie Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku Praca socjalna. Zadaniem zespołu jest wdrożenie i czuwanie nad osiągnięciem założonych efektów kształcenia. Na tej podstawie, przewodniczący Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku Praca socjalna wraz z zespołem wnioskuje do Dziekana o ewentualną modyfikację programów kształcenia na kierunku Praca socjalna. Dziekan przedstawia efekty kształcenia na posiedzeniu Rady Wydziału i po uzyskaniu pozytywnej opinii, na posiedzeniu Senatu wnosi o ich zatwierdzenie stosowną uchwałą. Dziekan podejmuje decyzje dotyczące procesu kształcenia i spraw studenckich. Wprowadzony system zarządzania jest na bieżąco analizowany i doskonalony.

Obecnie Uczelniany Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia opracowuje wytyczne dla zespołów kierunkowych, na podstawie których Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku Praca socjalna będzie mógł lepiej przeprowadzać analizę i ocenę skuteczności Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia w odniesieniu do kierunku Praca socjalna.

Na aktualnie funkcjonujący wewnętrzny system zapewniania jakości składa się wiele elementów, w tym w szczególności wskazane poniżej działania:

1. Prowadzony jest bieżący przegląd programów studiów, programów kształcenia modułów, w tym ich efektów. Odbywa się to w drodze analizy wszystkich zgłaszanych uwag i sygnałów pochodzących zarówno od prowadzących zajęcia, jak i studentów. Wynikiem

tego są korekty w zakresie rozwiązań organizacyjnych i merytorycznych poprawiających jakość kształcenia.

2. Przeprowadzona została ocena programów kształcenia modułów (sylabusów) pod względem merytorycznym i formalnym, a wyniki tej analizy przedstawione zostały pracownikom na zebraniu pracowniczym.
3. Funkcjonują procedury zapewniające jakość kadry dydaktycznej. W pierwszym rzędzie wskazać tu należy właściwą politykę kadrową prowadzoną przez KPSW oraz Wydział. Jest ona wspierana okresową oraz bieżącą oceną pracowników naukowo-dydaktycznych. Ponadto obligatoryjna jest ocena każdego nauczyciela i prowadzonych przez niego zajęć przez studentów w formie anonimowego badania ankietowego. Prowadzone są także hospitacje zajęć przez kierowników zakładów i władze dziekańskie.
4. Dokonywana jest bieżąca analiza osiągnięć przez studentów wyników.
5. Elementem systemu jest stworzenie prawidłowej komunikacji (dostępności) pomiędzy władzami wydziału, kadrą naukowo-dydaktyczną, personelem administracyjnym z jednej strony, a studentami z drugiej. Nauczyciele akademicy przyjmują studentów w ramach wcześniej wskazanych dyżurów dydaktycznych, jak również utrzymują kontakt za pomocą nowoczesnych komunikatorów online i poczty internetowej, a także są opiekunami roczników oraz inicjatorami i promotorami studenckich prac dyplomowych.
6. Znacznym wsparciem dla studentów oraz istotną drogą bieżącego komunikowania problemów jest administracja wydziałowa zajmująca się obsługą studentów kierunku Praca socjalna. W szczególności należy podkreślić, iż Centrum Obsługi Studenta przyjmuje studentów i innych interesantów od wtorku do soboty w godzinach od 8.00 do 16.00, w niedziele od 9.00 do 14.00. Ponadto dziekan i prodziekan dyżurują we wtorki i czwartki oraz w dni zjazdowe.

Wprowadzona procedura określania efektów kształcenia i opracowania programu studiów dla kierunku Praca socjalna gwarantuje określenie efektów kształcenia zgodnych z wymaganiami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, a także przygotowanie programu kształcenia, który uwzględni możliwości Wydziału w zakresie realizacji i weryfikacji efektów kształcenia. Przyjęte rozwiązania zapewniają możliwość doskonalenia jakości kształcenia i ciągła jego weryfikację. Od 2004 roku w KPSW działa Internetowy System Obsługi Studenta (ISOS) w celu usprawnienia kontaktu na linii student-uczelnia. Konto internetowe w ISOS służy do komunikowania się ze swoim wydziałem i Centrum Obsługi Studenta. Dzięki rejestracji w ISOS student otrzymuje dostęp do konta e-mail, które pozwala mu na wymianę informacji z Uczelnią, studentami oraz innymi użytkownikami sieci. E-learning to moduł w systemie ISOS, który pozwala na umieszczanie przez wykładowców materiałów dydaktycznych dla studentów w formie pisemnej, prezentacji multimedialnych, nagrań dźwiękowych oraz filmów. Z kolei w Internetowym Systemie Obsługi Pracownika (ISOP) istnieje możliwość w zakładce *Uczelnia, Wydział Pedagogiczny* pobrania plików: opis efektów i macierzy kształcenia dla I stopnia kształcenia na kierunku Praca socjalna.

Ulokowane na Wydziale internetowe punkty informacyjne dla studentów oferują szybkie połączenie z Internetem, ISOS i pocztą elektroniczną. Studenci oraz pracownicy Wydziału mogą się ze sobą komunikować także na internetowym forum. Dzięki niemu każdy student może nawiązać bezpośredni kontakt z wykładowcami, innymi studentami, działami uczelni.

Forum jest miejscem prowadzenia dyskusji naukowych oraz poruszania problemów badawczych związanych z pisaniem prac licencjackich i magisterskich.

Dzięki internetowym systemom obsługi pracowników i studentów zagwarantowana jest dostępność studentów do wystawianych im ocen przez nauczycieli.

Przygotowywany portal informatyczny zapewni publiczną dostępność informacji na temat kształcenia na kierunku Praca socjalna.

Aby zapobiegać zjawiskom patologicznym, studenci na wykładzie z przedmiotu „ochrona własności intelektualnej” otrzymują wiedzę na temat praw autorskich, dzięki której są świadomi odpowiedzialności za ich naruszenie. Ponadto nauczyciele akademicy dokładają starań, aby nie stwarzać sytuacji, w której mogłoby dojść do naruszenia praw autorskich poprzez zróżnicowanie tematów, danych i zadań do wykonania oraz częstą kontrolę postępów pracy studenta, a także wykorzystują Internet do weryfikacji samodzielności wykonanych prac. W przypadku prac dyplomowych, znaczną ich część stanowią indywidualne prace badawcze, co uniemożliwia korzystanie z wyników cudzych prac, nawet w przypadku podobnego tematu. Część prac dyplomowych poddawana jest przez promotorów weryfikacji w elektronicznym systemie antyplagiatowym. Każdy student dołącza do swojej pracy dyplomowej oświadczenie o samodzielności wykonania pracy.

- 2) *W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.*

W 2012 roku w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy powołana została Rada Doradcza Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców. Senat KPSW, uchwałą z dnia 27. września 2011 r. w sprawie powołania Uczelnianego Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia, określił zadania Rady Doradczej Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców. Pierwsze spotkanie Uczelnianej Rady Doradczej Pracodawców, Przedsiębiorców i Samorządowców odbyło się w lipcu 2012 roku, kolejne posiedzenie odbyło się 17 października 2013 r., następne planowane jest na listopad bieżącego roku. Na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych KPSW w Bydgoszczy (dawniej Wydziale Pedagogicznym) powstała Rada Doradcza Wydziału, w skład której weszli przedstawiciele między innymi szeroko rozumianego Sektora pomocowego. Do zadań członków owej Rady należy przede wszystkim konsultacja wszelkich działań podejmowanych na Wydziale, (w tym również programów kształcenia) których priorytetem jest możliwie integralne i pełne przygotowanie absolwenta KPSW do podjęcia pracy. Członkowie Rady opiniują efekty kształcenia i programy studiów. Program wizytowanych studiów na kierunku *Praca socjalna* został skonsultowany z liczną grupą interesariuszy zewnętrznych oraz wewnętrznych. Dopiero na tej podstawie nauczyciele akademicy (pracujący w zespołach) opracowali program studiów, który został przyjęty przez Radę Wydziału. Interesariuszami wewnętrznymi są studenci i nauczyciele akademicy kierunku *Praca socjalna* w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy, natomiast Interesariusze zewnętrzni to przedstawiciele różnorodnych Instytucji z Sektora pomocowego, między innymi czynni pracownicy socjalni pracujący w Miejskich i Gminnych Ośrodkach Pomocy Społecznej,

Dyrektorzy Domów Pomocy Społecznej, Koordynatorzy projektów socjalnych, Pracownicy zakładów leczenia zdrowia psychicznego, Zakładu Resocjalizacji i Readaptacji Więźniów.

Studenci stanowią 20% składu Uczelnianego i Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia dla kierunku *Praca socjalna*. Dzięki temu poprzez swoich przedstawicieli mogą wpływać na proces kształcenia, w tym oceniać zakładane efekty kształcenia i sposoby ich weryfikacji. Ponadto studenci wchodzi w skład Rady Wydziału, która zatwierdza programy studiów. Opinie studentów o zajęciach dydaktycznych prowadzonych na uczelni pozyskiwane są głównie za pomocą ankiet. Opracowano jednolity wzór ankiet dla całej uczelni, co umożliwi porównywanie ich wyników. Przygotowanie ankiety w wersji elektronicznej i umieszczenie jej na portalu informatycznym uczelni umożliwi ankietyzację wszystkich modułów kształcenia, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Wyniki ankietyzacji są analizowane przez władze uczelni i kierowników jednostek organizacyjnych, a wnioski z nich wynikające są omawiane z poszczególnymi nauczycielami. Ponadto rezultaty dla poszczególnych kierunków są szczegółowo omawiane na posiedzeniach Uczelnianego Zespołu i kierunkowych Zespołów ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia.

Przedstawiciele studentów są członkami organów kolegialnych Uczelni i Wydziału i stanowią nie mniej niż 20 % wszystkich członków tego organu – z protokołów posiedzeń Rady Wydziału i Senatu Uczelni wynika, że Senat Uczelni liczy 33 członków, 7 z nich stanowią przedstawiciele studentów, a Rada Wydziału liczy 22 członków, 5 z nich stanowią przedstawiciele studentów. Zarządzeniem rektora nr 34/2013 z dnia 1 października 2013 roku powołano Uczelniany Zespół ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia liczy 23 członków, w jego skład wchodziło 6 przedstawicieli studentów. W roku akademickim 2014/2015 Samorząd studencki do składu Uczelnianego Zespołu ds. Jakości kształcenia delegował 5 studentów. W skład Wydziałowego zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na Wydziale Nauk Społecznych i Filologicznych w roku akademickim 2014/2015 zostało delegowanych 5 studentów (w tym 1 z kierunku praca socjalna).

Studenci biorą czynny udział w Zapewnianiu i Doskonaleniu Jakości kształcenia, a ich przedstawiciele biorą udział w szkoleniach dotyczących spraw studenckich. W dniach 12-14 września 2014 roku w Warszawie Przewodniczący Samorządu Studenckiego KPSW w Bydgoszczy uczestniczył w Konferencji „Prawa i Obowiązki studenta - metodyka prowadzenia szkoleń”, która została zorganizowana przez Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, celem konferencji było metodyczne i merytoryczne przygotowanie przedstawicieli samorządów studenckich do przeprowadzenia szkoleń z zakresu praw i obowiązków studenta. Studenci mają dostęp do wyników ankiet – jest on publikowany w systemie ISOS, jednak jak wskazali podczas spotkania z ZO PKA raczej nie czytają wyników dotyczących wszystkich nauczycieli akademickich, lecz tylko te dotyczące konkretnych wykładowców. Studenci w dużym stopniu są zainteresowani jakością kształcenia na studiowanym kierunku. Studenci wskazali, że wiedzą, że ankiety mają sens i przyczyniają się do poprawy jakości studiowania, podnieśli jednak, że poza formalnymi ankietami starają się wszelkie sporne czy dyskusyjne kwestie wyjaśniać na bieżąco czy to podczas dyżurów czy podczas zajęć.

Wprowadzona procedura udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych gwarantuje zgodność zakładanych efektów kształcenia dla kierunku z wymaganiami studentów i rynku pracy.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

- + - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- +/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego³ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych (dawniej Wydział Pedagogiczny) w ramach którego prowadzony jest kierunek *Praca Socjalna*, opracował jasną i efektywną procedurę zarządzania ocenianym kierunkiem. Wdrożono procedury wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Działania Zespołu ds. Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia na kierunku *Praca socjalna*, są zgodne z Uczelnianym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia, zorientowane są na okresowe analizy efektów kształcenia i ich doskonalenie. Wprowadzona procedura określania efektów kształcenia dla kierunku *Praca socjalna* gwarantuje określenie efektów kształcenia zgodnych z wymaganiami Krajowych Ram Kwalifikacji. Wprowadzone procedury weryfikacji częściowych efektów kształcenia, czyli realizowanych i weryfikowanych na poszczególnych modułach kształcenia, a także system sprawdzania końcowych efektów (proces dyplomowania), są zgodne z wymaganiami Krajowych Ram Kwalifikacji i gwarantują ich osiągnięcie przez studentów kierunku.

2). W procesie zapewniania jakości kształcenia uczestniczą interesariusze wewnętrzni oraz zewnętrzni: nauczyciele akademicy, studenci, absolwenci oraz przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego Uczelni, w tym na kierunku *Praca Socjalna*, szczególnie przedstawiciele różnorodnych Instytucji z Sektora pomocowego.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna	X				
6	prowadzenie badań naukowych ^(*)					
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

**Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych KPSW w Bydgoszczy,
kierunek praca socjalna**

Kujawsko – Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy zapewnia właściwy przebieg i poziom kształcenia na kierunku „praca socjalna”. Informacje pozyskane w trakcie wizytacji wskazują, że Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych stwarza odpowiednie warunki dla prowadzenia kształcenia na wizytowanym kierunku, umożliwiające uzyskanie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Program kształcenia opiera się na zbiorze właściwie skonstruowanych efektów kierunkowych, odpowiednio odniesionych do efektów obszarowych, oraz odpowiednio pokrytych efektami szczegółowymi sformułowanymi w ramach przedmiotów. Ponadto sformułowano przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację ich na każdym etapie kształcenia. Zaproponowany program studiów umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Uczelnia zapewnia odpowiednią kadre nauczycieli akademickich: spełniającą wymagania dotyczące minimum kadrowego, posiadającą kwalifikacje oraz dorobek naukowy umożliwiające osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia.

Uczelnia dysponuje bardzo dobrą bazą dydaktyczną. Zapewnia również właściwe wsparcie dydaktyczne, naukowe i materialne swoim studentom.

Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych wypracował przejrzystą i efektywną strukturę zarządzania ocenianym kierunkiem studiów oraz rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości, zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia. Pozytywna ocena różnych aspektów procesu kształcenia świadczy o efektywności WSZJK w poszczególnych obszarach jego funkcjonowania.

Reasumując, Wydział Nauk Społecznych i Filologicznych stwarza bardzo dobre warunki formalne, programowe, kadrowe i lokalowe do prowadzenia kształcenia na kierunku „praca socjalna”, który stanowi ważny element oferty edukacyjnej Kujawsko – Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, Uczelni mocno osadzonej w regionie i pełniącej ważną rolę edukacyjno-społeczną.

Przewodniczący Zespołu Oceniającego

ks. dr hab. Tadeusz Bąk